

Oude Willem

Inrichtingsplan

Oude Willem

Inrichtingsplan

Dit rapport is opgesteld in opdracht van de provincies Drenthe en Fryslân door de bestuurscommissie Oude Willem.

Teksten: Dienst Landelijk Gebied en ZINNIG communicatie en journalistiek – Marianne Kalkman

Aquarel: Wietske ter Veld

Fotografie: Dienst Landelijk Gebied tenzij anders vermeld

Kaartmateriaal: Dienst Landelijk Gebied

december 2014 |

Inhoud

Leeswijzer	7
1. Inleiding	8
1.1 Aanleiding	8
1.1.1. Inrichtingsplan en begrenzing	9
1.2. Inrichtingsopgave	10
1.3. Onderzoeken	10
1.4. Voortraject ontwerp-inrichtingsplan	10
1.5. Inrichtingsplan: de procedure	12
1.6. Effectbeschrijving	12
2. Huidige situatie	13
2.1. Ligging plangebied	13
2.2. Ontstaanswijze en –geschiedenis	13
2.3. Huidig gebruik	14
3. Visie	15
3.1. Algemeen	15
3.2. Hoofd- en neven doelstellingen	17
3.3. Planvorming	18
4. Doelstellingen en maatregelen	22
4.1. Algemeen	22
4.2. Water	22
4.3. Bodem	24
4.4. Natuur	25
4.5. Landschap, cultuurhistorie en archeologie	27
4.6. Woon- werk- en leefklimaat	28
4.7. Recreatie	29
5. Bestemming van gronden	31
5.1. Algemeen	31
5.2. Regeling eigendom, beheer en onderhoud	31
6. Organisatie en uitvoering	32
6.1. Organisatie	32
6.2. Uitvoering	32
6.3. Planologische aspecten en vergunningen	32
7. Kosten en financiering	34
7.1. Kostenraming	34
7.2. Financiering	34
7.2.1 Cofinanciering	34
7.2.2. Aanvraag Life+ middelen	34
7.2.3. Icoongelden provincies	35
7.3. Bestuurlijk en financieel akkoord	35
8. Communicatie, procedure en vervolgstappen	36
8.1. Stappen in het proces	36
8.2. Communicatie	36
8.3 Overleg bij opstellen en uitvoeren inrichtingsplan	36

Bijlagen

1. Plankaart
2. Overzicht Eigendom, beheer en onderhoud
3. Kaart met percelen t.b.v. functieverandering landbouw-natuur

Leeswijzer

Dit inrichtingsplan bevat inhoudelijke informatie over de gebiedsontwikkeling van de Oude Willem. In de inleiding, hoofdstuk 1, leest u over de aanleiding voor het proces van gebiedsontwikkeling van de Oude Willem en de doelstellingen op lange termijn voor dit gebied. U leest hoe dit proces wordt aangepakt, hoe de doelstellingen zijn vertaald naar de inrichtingsopgave en over het traject voor de milieueffectrapportage (MER). Ook lichten we toe hoe de plannen tot stand komen; hoe het Ruimtelijk Ontwerp is doorvertaald naar het ontwerp-inrichtingsplan dat we u in deze publicatie presenteren.

Hoofdstuk 2 schetst de kenmerken van het plangebied. Zoals de locatie en de ontstaanswijze van het gebied, de landschapstypen en het huidige grondgebruik.

Hoofdstuk 3 beschrijft de visie van de stuurgroep Oude Willem op het gebied voor de langere termijn en de keuze van de stuurgroep uit de verschillende alternatieven die zij de afgelopen jaren heeft onderzocht.

In hoofdstuk 4 staan de doelstellingen en de daaruit vloeiende uit te voeren maatregelen per thema.

Hoofdstuk 5 gaat in op de bestemming van de gronden. Het belangrijkste onderdeel hierbij is de voorgestelde regeling van eigendom, beheer en onderhoud van de te realiseren voorzieningen.

Vervolgens komen in hoofdstuk 6 de uitvoering van de maatregelen en de planologische aspecten en vergunningen aan bod.

Hoofdstuk 7 beschrijft de kosten en de financiering van de voorgestelde maatregelen. Per thema geven we een overzicht van de begrote kosten. We geven aan hoe we deze maatregelen denken te financieren en gaan in op het bestuurlijk en financieel akkoord.

Tot slot benoemen we in hoofdstuk 8 de stappen in het proces van gebiedsontwikkeling in de Oude Willem en de communicatie hierover.

1 Aanleiding

1.1 Aanleiding

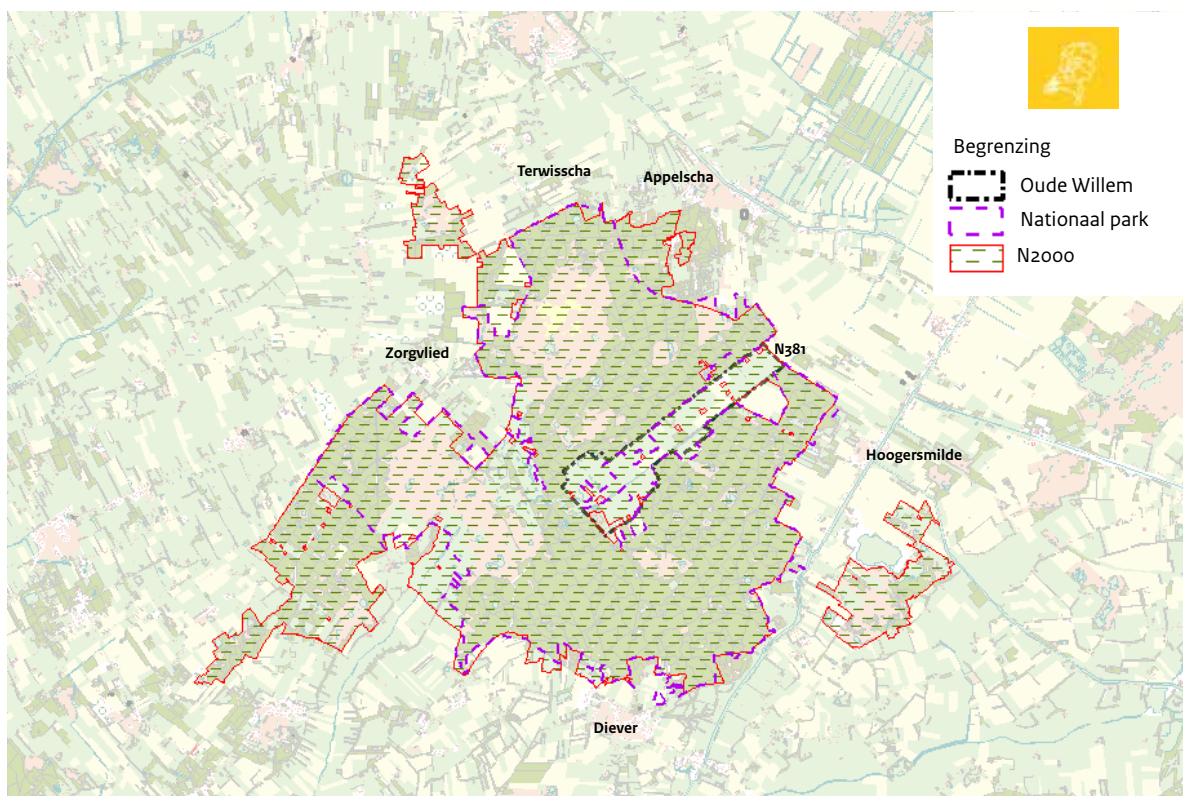
De Oude Willem is een min of meer open gebied in het Nationaal Park (NP) Drents-Friese Wold. Het huidige, deels landbouwkundige gebruik van dit gebied past niet bij de toekomstige bestemming als natuurgebied. De Oude Willem is namelijk aangewezen als natuurgebied in het kader van de Ecologische Hoofdstructuur (EHS), inmiddels Natuurnetwerk Nederland genoemd. Dit netwerk verbindt natuurgebieden door heel Europa met elkaar. In het natuurbeleid van Natura 2000 zijn deze plannen voor de natuur verder ingevuld. De Oude Willem is hierin aangewezen als een gebied waarvoor deels de habitatrichtlijn en deels de habitat- en vogelrichtlijn gelden. Hier worden maatregelen genomen om de leefomstandigheden van planten en dieren in het gebied te verbeteren of behouden.

Om de Oude Willem te veranderen in een natuurgebied, hebben de provincies Drenthe en Fryslân opdracht gegeven om een inrichtingsplan op te stellen. De ontwerpversie van dit plan ligt nu voor u.

In dit inrichtingsplan staan de doelen beschreven en de maatregelen die nodig zijn om die doelen te bereiken. De inrichtingsopgave voor de Oude Willem is gebaseerd op de beleidsdoelstellingen van de samenwerkende overheden. Het is afgestemd met andere plannen voor dit gebied, zoals het Beheer- en Inrichtingsplan Nationaal Park Drents Friese Wold (2012) en het nog op te stellen Natura 2000-beheerplan voor hetzelfde gebied (Figuur 1: Kaart met begrenzing NP en N2000). De langetermijndoelstelling voor het Nationaal Park – waar de Oude Willem een onderdeel van is – is niet meer gewijzigd ten opzichte van het oorspronkelijke Beheer- en inrichtingsplan uit 1998. Daarnaast is de inrichtingsopgave voor de Oude Willem een onderdeel van (het Friese deel van) de Bestuursovereenkomst Ontwikkelagenda Appelscha en omstreken

In 2007 hebben de provincies Fryslân en Drenthe, de gemeenten Westerveld en Ooststellingwerf, het waterschap Reest en Wieden, Staatsbosbeheer, de landinrichtingscommissie Oosterwolde-Elsloo-Appelscha en het Nationaal Park Drents-Friese Wold afspraken gemaakt over de toekomstige inrichting van de Oude Willem.

Afgesproken is dat er een plan van aanpak opgesteld zou worden waarbij “er afstemming moet plaatsvinden met de processen die er al lopen in het gebied.” En dat “een reële fasering van de inrichting wordt opgenomen in het plan, op

figuur 1; begrenzing Nationaal Park Drents Friese Wold en Natura 2000.

basis van mogelijkheden zoals verwerving van grond voor de EHS, inclusief een overzicht van mogelijk in te zetten financieringsbronnen.” De strategie is om eerst de aandacht te richten op de verwerving van grond en laaggelegen gebouwen en pas daarna op de inrichting van het gebied. De afgelopen jaren zijn verschillende agrarische bedrijven aangekocht.

Organisatie

- In de periode van 2009 – 2013 hebben de betrokken partijen een stuurgroep gebiedsontwikkeling (Stuurgroep GO) gevormd. Deze heeft leiding gegeven aan het proces en inhoud van planvorming voor de inrichting van de Oude Willem.
- Op 11 december 2013 is de bestuurscommissie Oude Willem geïnstalleerd door de provincie Drenthe, met instemming van de provincie Fryslân. Deze bestuurscommissie Oude Willem heeft vanaf dat moment het voortouw genomen en zal, na vaststelling van het plan door Gedeputeerde Staten van Drenthe, verantwoordelijk worden voor de uitvoering.

Deze organisaties zijn vertegenwoordigd in de bestuurscommissie, onder leiding van een onafhankelijke voorzitter:

- Provincie Drenthe
- Provincie Fryslân
- Gemeente Ooststellingwerf
- Gemeente Westerveld
- Waterschap Reest en Wieden, mede namens Wetterskip Fryslân
- Staatsbosbeheer
- Natuurmonumenten

1.1.1. Inrichtingsplan en begrenzing

Dit inrichtingsplan is opgesteld volgens de regels van de WILG (Wet Inrichting Landelijk Gebied). In dit plan staan de maatregelen beschreven waarmee de inrichting van het gebied kan worden aangepast aan de toekomstige gebruiksdoelen. Het gaat om maatregelen voor natuur, water, recreatie, landschap en meer in algemene zin voor een goed woon-, werk- en leefklimaat.

Het inrichtingsplan gaat over het gebied de Oude Willem binnen de grenzen (zie bijlage 1: plankaart) zoals op de plankaart zijn aangegeven. Binnen dit gebied kunnen inrichtingsmaatregelen worden uitgevoerd (zie plankaart). Deze begrenzing kan nog worden aangepast totdat het inrichtingsplan is vastgesteld door Gedeputeerde Staten van Drenthe.

Gelijktijdig met de procedures voor het inrichtingsplan werken het Waterschap Reest en Wieden en Wetterskip Fryslân het onderdeel van de waterbeheersing uit in een projectplan watergebiedsplan Oude Willem c.q. peilbesluit conform de Waterwet.

Voor het inrichtingsplan van de Oude Willem geldt de verplichting een MER-rapportage te maken. Dat komt omdat er meer dan 250 ha. natuur wordt gerealiseerd. In de milieueffectrapportage worden de milieugevolgen van een plan of de activiteiten en die van de reële alternatieven systematisch en objectief in kaart gebracht. Ook worden daarin maatregelen beschreven om negatieve gevolgen op het milieu te voorkomen of te beperken.

1.2. Inrichtingsopgave voor de Oude Willem

De inrichtingsopgave in de Oude Willem omvat de volgende onderdelen:

- Een duurzaam herstel van het hydrologische systeem in de Oude Willem waardoor het weer als brongebied van het beekstelsel van de Vledder Aa kan functioneren.
- Water vasthouden in dit gebied om zo de natuurwaarden in het Natura 2000-gebied op de flanken van de Oude Willem te helpen behouden.
- Voorwaarden scheppen voor robuuste natuurontwikkeling in de Oude Willem als onderdeel van het Drents Friese Wold.
- De ontwikkeling van de natuur zoveel mogelijk aan natuurlijke processen overlaten, met als uiteindelijk resultaat een – voor Nederlandse begrippen – zo natuurlijk mogelijk half-open bos. Een geleidelijke landschappelijke overgang tussen het bos op de hogere gronden en de lagere open delen in de Oude Willem.
- Versterken van een unieke kans voor wildbeleving in het hart van Nationaal Park Drents-Friese Wold, in samenhang met natuurherstel en mogelijkheden voor ontwikkeling voor recreatief medegebruik in de Oude Willem.

Randvoorwaarden:

- Er worden zo min mogelijk tijdelijke voorzieningen of tussenoplossingen in het watersysteem opgenomen. Dit om extra kosten op een later moment uit te sparen.
- De inrichting van het gebied moet voldoende drooglegging waarborgen voor de te handhaven woningen, erven, agrarische functies (binnen en aangrenzend aan het plangebied) en infrastructuur.
- De Oude Willemsweg en de Oude Willem blijven toegankelijk voor bestemmingsverkeer. De inrichting van de weg wordt wel aangepast.

De inrichtingsopgave en de doelstellingen worden in hoofdstuk 2 verder uitgewerkt.

In bestuurlijk verband is het volgende afgesproken over de inrichting van de Oude Willemsweg:

Het zuidelijk deel van de Oude Willemsweg blijft van belang voor ontsluiting van aanliggende woningen en bedrijven. Langs de noordzijde van deze weg blijft een sloot op het huidige peil, zodat de weg voldoende drooglegging zal hebben. Het noordelijke deel van de Oude Willemsweg (vanaf het fietspad aan de Houtvester Jansenlaan tot aan de noordelijke Bosweg) zal niet meer van belang zijn voor ontsluiting van woningen en bedrijven omdat in het inrichtingsplan wordt voorgesteld de bebouwing (deels) te slopen.

Uit het verkeersonderzoek van september 2012 is gebleken dat er relatief veel doorgaand verkeer gebruik maakt van de Oude Willemsweg. Dit betreft verkeer dat ook de wegen langs de buitenrand van het Drentse Friese Wold zou kunnen gebruiken. Die wegen zijn qua inrichting beter afgestemd op dit verkeer. Voorgesteld wordt maatregelen te nemen om het doorgaande verkeer zoveel mogelijk te weren. Dat komt de natuurbeleving ten goede.

In overleg met de bewoners en wegbeheerder zullen maatregelen worden ontworpen om het doorgaand verkeer te ontmoedigen en de snelheid van het verkeer terug te dringen. Doel is om de weg wel open te houden voor bestemmingsverkeer en voor de natuurbeleving. Daar wordt de weg op ingericht.

1.3. Onderzoeken

In Oude Willem zijn er tussen 2008 en 2012 verschillende onderzoeken uitgevoerd op het gebied van de waterhuishouding en de bodem in het gebied:

- Er is een modelstudie uitgevoerd naar de hydrologie: Hydrologisch modelinstrument t.b.v. herinrichting Oude Willem, Modelbeschrijving en uitwerking varianten, Royal Haskoning, 2012). Doel van deze studie was om te bepalen of de te nemen maatregelen ook werkelijk zouden leiden tot een verbetering van de grondwaterstanden voor de beoogde natuur binnen het Nationaal Park, zoals beoogd in de aanpak van de verdroging van dit gebied. Ook is onderzocht welk effect de vernatting van het natuurgebied zou kunnen hebben op het waterpeil in de bodem onder gebouwen en infrastructuur in de Oude Willem en in de omgeving. Ten derde heeft het onderzoeksbureau onderzocht hoeveel de inrichting van de Oude Willem kan bijdragen aan het vasthouden van water en een goede waterkwaliteit in de Vledder Aa (Kaderrichtlijn Water);
- In 2012 is er een watersysteemanalyse uitgevoerd voor het hele gebied van het Drents Friese Wold, met aanvullend een ecologische interpretatie van de gegevens (John Geraedts, DLG, 2012)
- In de periode van 2009-2012 is op een aantal plaatsen in de Oude Willem de grondwaterstand gemeten;
- In 2010 heeft onderzoekscentrum B-ware onderzocht hoe de huidige situatie is van het fosfaat in de bodem en welke aanpak gekozen moet worden om de beoogde natuurontwikkeling te kunnen bereiken;
- In 2012 heeft Annelies Hartman een onderzoek uitgevoerd naar de cultuurhistorie en archeologie. Daarin is verkend hoe de Oude Willem zich door de tijden heen heeft ontwikkeld en welke waarde dit gebied heeft in cultuurhistorisch opzicht;
- In 2012 heeft KOAC.NPC onderzoek gedaan naar de samenstelling en kwaliteit van het asfalt in de Oude Willemsweg door de Oude Willem;
- Tevens zijn in 2012 verkeerstellingen uitgevoerd door de Grontmij en is via een kentekenonderzoek herkomst en bestemming van doorgaand verkeer over de Oude Willemsweg door de Oude Willem.
- De situatie van flora en fauna is in 2013 in beeld gebracht, als uitgangssituatie voor aanvang van de herinrichting van de Oude Willem;
- Gedurende de planvorming voor de inrichting van de Oude Willem zijn de maatregelen van de verschillende varianten en alternatieven door Royal Haskoning beoordeeld op hun effecten in de MER.
- Tenslotte is in 2013 een beeldenboek gemaakt door de Grontmij met verschillende voorstellen voor de inrichting van de Oude Willemsweg.

1.4. Het voortraject van het ontwerp-inrichtingsplan

De inhoud van het ontwerp-inrichtingsplan komt voort uit een aantal eerdere stappen en publicaties: De stuurgroep gebiedsontwikkeling Oude Willem heeft in 2009 het Plan van aanpak Oude Willem vastgesteld. Hierin is een stappenplan opgenomen voor het planproces van de gebiedsontwikkeling in Oude Willem. De belangrijkste onderdelen van het planproces die hier werden genoemd zijn:

- Werken van ruimtelijk ontwerp naar inrichtingsplan;
- via een vrijwillige procedure voor een MER (nu inmiddels als verplichte MER) en
- met diverse onderzoeken en inspraakmomenten.

In 2010 hebben Gedeputeerde Staten van de provincie Fryslân de Notitie Reikwijdte en Detailniveau vastgesteld; de eerste stap in het MER-traject voor de gebiedsontwikkeling Oude Willem. In deze notitie is onder meer beschreven wat het doel is van de gebiedsontwikkeling en wat de visie is op de inrichting voor de lange termijn. Verder geeft de notitie aan welke informatie essentieel is en opgenomen moet worden in het milieueffectrapport, om een gewogen besluit te kunnen nemen over het inrichtingsplan.

Van begin 2011 tot begin 2012 heeft de planvorming tijdelijk stilgestaan als gevolg van bezuinigingen die het Rijk afkondigde op het natuurbeleid. Er was grote onzekerheid over de gevolgen van deze bezuinigingen en wat deze zouden betekenen voor de uitvoering van grondverwerving en inrichting. Hierdoor heeft er van eind 2010 tot eind 2012 even weinig communicatie met het gebied plaatsgevonden. In de loop van 2012 sloot het kabinet Rutte-II een nieuw regeerakkoord af waarin de bezuinigingen deels zijn teruggedraaid. Daarna is het planproces weer opgepakt om tot een ruimtelijk ontwerp te komen.

In het Ruimtelijk Ontwerp (januari 2013) heeft de stuurgroep Oude Willem beschreven hoe zij denkt dat er invulling kan worden gegeven aan de inrichting van het gebied. Uitgangspunt is geweest om maximaal hydrologisch herstel te realiseren; dus om het regenwater zoveel mogelijk vast te houden en gebiedsvreemd water te weren. Daarmee wordt de grondwaterstand plaatselijk hoger en dat heeft een positief effect op de grondwaterstand in het naastgelegen Drents Friese Wold.

Reacties op het Ruimtelijk Ontwerp konden in februari 2013 worden ingediend bij de stuurgroep. In de Reactienota Ruimtelijk Ontwerp heeft deze de ingediende vragen en suggesties beantwoord. De reacties hebben geleid tot vier aanpassingen in het inrichtingsplan.

1. In het tracé van de slenkachtige laagte:

In het Ruimtelijk Ontwerp staat de slenkachtige laagte indicatief ingetekend. De slenkachtige laagte is per abuis gedeeltelijk over het eigendom van een particulier ingetekend. Het tracé van de slenkachtige laagte wordt op betreffende locatie, ten noorden van de Oude Willemsweg, gewijzigd en is in dit ontwerp-inrichtingsplan op het terrein van Staatsbosbeheer voorzien.

2. Aanleg van een nieuwe menroute:

Mede naar aanleiding van een reactie over de aanleg van nieuwe menroutes heeft een overleg plaatsgevonden met Staatsbosbeheer over recreatiepaden en -routes in het gebied. Staatsbosbeheer heeft aangegeven dat een menroute parallel aan de noordelijke Bosweg een veilige en aansluitende route is op een bestaande menroute. Deze menroute is nader uitgewerkt in het ontwerp-inrichtingsplan.

3. Verleggen van de fietsverbinding Houtvester Jansenlaan:

Het huidige tracé van dit fietspad is aan opwaardering toe, echter wordt minder geschikt voor gebruik wanneer de Oude Willem natter wordt. Daarom wordt het tracé van het fietspad verlegd naar de hogere gronden bij het voormalig bedrijf aan de Oude Willem 14. Met het verleggen van het tracé kan een kwalitatief beter en duurzamer gebruik gegarandeerd worden.

4. De locatie van een afwateringsloot:

In het Ruimtelijk Ontwerp stond een afwateringsloot langs de weg Wateren onjuist ingetekend. De watergang van twee huispercelen ligt in werkelijkheid aan een andere kant van de huispercelen dan op de kaart was aangegeven. Deze bestaande afwateringsloot is overgenomen in dit ontwerp-inrichtingsplan.

Op het ruimtelijk ontwerp zijn diverse reacties binnengekomen. Hierin is gevraagd om nadere informatie, onder meer

over de huidige waterbeheersing en de beschikbare gegevens over grondwaterstanden. Medio 2013 is hier contact over geweest met een aantal particulieren, waarbij zij antwoord hebben gekregen op hun vragen.

Ook is gevraagd om nadere informatie over de wijze waarop de landbouwgrond naar natuur zal worden omgevormd (het 'uitmijnen') en over de aanpak van de Oude Willemsweg. In het najaar van 2013 zijn de eerste mogelijke oplossingen voor de Oude Willemsweg gepresenteerd aan een groep omwonenden. In de uitvoeringsfase wordt de aanpak nader uitgewerkt.

1.5. Ontwerp-inrichtingsplan: de procedure

Voor de besluitvorming over de uitvoering van het inrichtingsplan gelden de regels uit de Wet Inrichting Landelijk Gebied (WILG).

- De stuurgroep gebiedsontwikkeling heeft de reacties op het Ruimtelijk Ontwerp betrokken bij het opstellen van het concept van het ontwerp-inrichtingsplan. De bestuurscommissie Oude Willem heeft dit op 11 december 2013 in ontvangst genomen en legt dit vervolgens ter besluitvorming voor aan Gedeputeerde Staten (GS) van Drenthe en die van Fryslân.
- GS van Drenthe is in dit geval verantwoordelijk voor de coördinatie. Deze legt het ontwerp-inrichtingsplan gedurende zes weken ter inzage. De reacties worden gebundeld in een reactienota. GS zullen aangeven hoe zij met de inhoudelijke reacties omgaat en welke aanpassingen het inrichtingsplan hierdoor ondergaat.
- Bij de publicatie van het ontwerp-inrichtingsplan wordt ook de milieueffectrapportage ter inzage gelegd en wordt de commissie voor de milieueffectrapportage (MER) om een advies gevraagd.
- Na afstemming met de provincie Fryslân stellen GS van Drenthe het inrichtingsplan vast. Daarmee kan de uitvoering starten.

Het ontwerp-inrichtingsplan en de bijbehorende milieueffectrapportage Oude Willem lagen ter inzage van 21 augustus t/m 1 oktober 2014. Tegelijkertijd lagen ook de plannen voor de waterhuishouding ter inzage bij:

- provinciehuis Drenthe, Westerbrink 1 in Assen. Op werkdagen van 8.00 – 17.00 uur (zie ook www.provincie.drenthe.nl)
- provinciehuis Fryslân, Tweebaksmarkt 52 in Leeuwarden. Op werkdagen van 8.30 – 17.00 uur (zie ook www.fryslan.nl)
- gemeentehuis Ooststellingwerf in Oosterwolde (zie voor adres en openingstijden www.ooststellingwerf.nl)
- gemeentehuis Westerveld in Diever (zie voor adres en openingstijden www.gemeentewesterveld.nl)
- Waterschapshuis Reest en Wieden in Meppel (zie voor adres en openingstijden www.reestenwieden.nl)
- Wetterskip Fryslân in Leeuwarden (zie voor adres en openingstijden www.wetterskipfryslan.nl)

De waterschappen hebben met de provincies afgesproken dat de belanghebbenden alle zienswijzen bij één correspondentieadres kunnen indienen, namelijk:

Het college van Gedeputeerde Staten van Drenthe, Postbus 122, 9400 AC Assen.

De zienswijzen worden door de provincie en waterschappen in samenhang met het inrichtingsplan Oude Willem beoordeeld.

Op donderdag 28 augustus 2014 van 16.00 -20.00 uur vond in herberg Het Volle Leven, Oude Willem 5 in Appelscha een voorlichtingsbijeenkomst plaats over het inrichtingsplan Oude Willem.

1.6. Effectbeschrijving

De bestuurscommissie wil zo duidelijk mogelijk aangeven wat de effecten zijn van de voorgestelde maatregelen voor de herinrichting van de Oude Willem. In de milieueffectrapportage zijn de verschillende inrichtingsvarianten beoordeeld. De inrichting in het voorgestelde ontwerp inrichtingsplan kan beschouwd worden als het voorkeursalternatief.

Het milieueffectrapport beschrijft uitgebreid de effecten van de maatregelen op het milieu. Na de vooraanmelding bij de commissie MER is het milieueffectrapport tegelijk met het ontwerp-inrichtingsplan ter inzage gelegd. Deze milieueffectrapportage kunt u via het secretariaat opvragen of downloaden via www.provincie.drenthe.nl of www.np-drentsfriesewold.nl.

2. De Oude Willem nu: de huidige situatie

2.1. Ligging plangebied

Het plangebied van de Oude Willem beslaat een gebied van 467 ha. De Oude Willem is een landbouwenclave in het midden van het Nationaal Park Drents-Friese Wold. Het Drents-Friese Wold is onderdeel van het als Natura 2000-gebied aangewezen Drents-Friese Wold en Leggerderveld (7.465 ha). Het plangebied wordt in het noordoosten begrensd door de N381, in het noordwesten door de Oude Willem (in het verlengde van de Tilgrupsweg) en door de bospercelen van Staatsbosbeheer. De waterloop de Tilgrup vormt de zuidoostelijke grens tot net voorbij het fietspad Houtvester Jansenlaan, met een uitstulping ter hoogte van het Prinsbos. Daarna vormt de Streng ruwweg de zuidoostelijke projectgrens tot aan de Bosweg. De Bosweg van Wateren naar Diever, ook wel de Zuidelijke Bosweg genoemd, vormt de zuid-westgrens van het gebied.

Figuur 2: begrenzing plangebied Oude Willem

2.2. Ontstaanswijze/ontginningsgeschiedenis

De Oude Willem is te karakteriseren als de bovenloop en het brongebied van het beekdalsysteem van de Vledder Aa. Dit dal is gevormd tijdens het Pleistoceen. Vóór de ontginningen lagen in de Oude Willem de uitlopers van het grote Smilder hoogveen en het Fochteloërveen. In de natuurlijke situatie bestond het landschap uit een hoogveenvlakte, geflankeerd door hogere zandgronden waarop loofbos groeide. Dit bos is in de loop van de eeuwen verdwenen doordat het vanuit de dorpen rondom het bosgebied werd ontgonnen en beweid. Dit waren 'esdorpen': dorpen die zich hadden gevormd rond de 'es', een gemeenschappelijke akker. Door de bosontginningen ontstonden er heidevelden en stuifzanden in het gebied. Volgens overlevering is de naam van het gebied, de Oude Willem, ontleend aan een oude herder die met zijn schaapskudde hier rondtrok.

Op de oudste Friese kaart (Schotanuskaart 1664/1718) wordt het gebied aangeduid als 'harde Sandige Heyde'. Tot halverwege de negentiende eeuw werd het landschapsbeeld bepaald door heides en stuifzanden. Rond 1830 heeft de Maatschappij van Weldadigheid een stuk heide gekocht en kwamen langzaam de landbouwontginning in het gebied rond de huidige N381 op gang. Begin 1900 zijn de ontginningsmaatschappijen 'Het Oude Willemsveld' en de ontginningsmaatschappij 'De Drie Provinciën' actief in het plangebied. In deze tijd zijn ook de huidige landbouwenclave met de boerderijen en het jongenshuis (sinds 2011 Boscamping Appelscha) gesticht. Tijdens deze ontginningen werd een Decauvillebaan gebruikt. Dit was een opneembaar smalspoor met kiepkarretjes voor de aan- en afvoer van producten. Dat spoor liep van de Smildevaart over de Bosweg naar de huidige Oude Willemsweg.

Een kaart van 1850 toont een beekje ten zuidoosten van de Oude Willem die midden op de ‘woeste gronden’ ontspringt en dwars door de hogere rug heen het Doldersumse veld in loopt en zich bij de Vledder Aa voegt. Dit beekje moet een veenstroom zijn geweest. Op dezelfde kaart is ook de kaarsrechte lijn van de Tilgrup te zien. De Tilgrup is een grotendeels gekanaliseerde beek, die van noordoost naar zuidwest langs de boswachterijen Appelscha en Smilde en door het Dieverveld naar de Vledder Aa stroomt. Met een haakse hoek is een verbinding met de veenstroom gemaakt die zorgde voor de afwatering van het gebied. Een gedeelte van de Tilgrup, ‘de gruppe’ vormt tevens de provinciegrens van Drenthe en Fryslân.

In 1954 is de Tilgrup vergroot. In dezelfde periode is de Vledder Aa gekanaliseerd. In 2002/2003 is in het kader van een beekdalherstelproject een gedeelte van de Vledder Aa weer ingericht als een beek. De meeste landbouwgrond in de Oude Willem was toen nog in agrarisch gebruik. Tot rond 2000 verliep de aanvoer van water, onder andere voor de landbouw ten zuiden van het gebied van de Oude Willem, via de Oude Willem. In het kader van beekdalherstel zijn voorzieningen getroffen waardoor de aanvoer van water niet meer via de Oude Willem, langs de Vledder Aa hoefde. Vervolgens is de afvoerrichting voor het water omgedraaid. Aansluitend is de bovenloop van de Vledder Aa heringericht. Momenteel wordt het water vanaf de brug bij het fietspad ter hoogte van de Houtvester Jansenlaan (bij de voormalige stuw) via onder andere het Graafstra gemaal opgepompt. Hierna gaat het in oostelijke richting naar de Drentse Hoofdvaart. De oude stalen klepstuw ter hoogte van de Uilenhorst functioneert nu niet meer als stuw, maar als een technische waterscheiding.

Figuur 3: kaart uit 1850

2.3. Huidig gebruik

In 2014 was er nog één agrarische ondernemer actief in de Oude Willem. De overige landbouwgrond is verworven door de overheid ten behoeve van de natuurontwikkeling. De gronden zijn deels overgedragen aan Staatsbosbeheer en worden deels aan agrariërs uitgegeven met tijdelijke pachtcontracten, met beperkingen in het agrarisch gebruik. In het westelijk gedeelte van de Oude Willem, ten noorden van de Oude Willemsweg, is een deel van de grond al ingericht voor natuur. Staatsbosbeheer beheert dit als vochtige heide en kruiden- en faunarijke grasland.

De aangekochte boerderijen zijn verkocht, gesloopt of tijdelijk in bruikleen gegeven aan particulieren als woning. In en rond de Oude Willem liggen vier recreatiebedrijven, variërend van een regulier kampeerterrein tot een kleinschalige vorm als kamperen bij de boer of bed en breakfast. Midden in de Oude Willem, aan de Houtvester Jansenlaan, ligt een fietspad dat de duinen van Appelscha met het Prinsbos verbindt. Dit is een belangrijke recreatieve verbinding in het gebied en onderdeel van een netwerk van fietsroutes en een menroute.

3. Visie

Het Drents-Friese Wold: een woud zonder grenzen

Op den duur moet het Drents-Friese Wold een – voor Nederlandse begrippen – weer zo natuurlijk mogelijk gebied worden. Dat wil zeggen dat de natuur, binnen bepaalde grenzen, zoveel mogelijk haar gang kan gaan. Daarvoor is het wel van belang dat de van oorsprong hoge grondwaterstand wordt hersteld. Die grondwaterstand is de afgelopen jaren namelijk sterk gedaald als gevolg van de aanleg van ontwatering, verving, waterwinning en verdampend naaldbos. Als we deze ingrepen (deels) kunnen terugdraaien, draagt dit bij aan het herstel van een natuurlijk brongebied met schoon water voor mens, plant en dier. Daarmee wordt het gebied ook klimaatbestendig. Regenwater kan dan op natuurlijke manier wegzakken naar het grondwater en hoeft zo min mogelijk via sloten worden afgevoerd. Het grondwater stijgt weer tot een hoger en natuurlijker peil dan nu. De bossen worden na afloop van de werkzaamheden uit dit plan zoveel mogelijk met rust gelaten, waardoor weer meer variatie in leeftijd en plant- en boomsoorten kan ontstaan. Er komt dus niet minder bos, maar het wordt gevarieerder. Dit is karakteristiek voor de natuurlijke bossen in onze klimaatzone, zoals die bijvoorbeeld nog te vinden zijn in de oerbossen van Duitsland en Polen. Wilde runderen, paarden, edelherten, wilde zwijnen en wisenten zwerven in kuddes of roedels door het bos, over beekdalgraslanden en door de heide, op zoek naar voedsel. Het beekwater zoekt haar eigen weg in een natuurlijke bedding door bos, heides, bloemrijke graslanden en moerassige laagtes. Het stuifzand in de Kale Duinen leeft en verandert voortdurend van gezicht. Zo wordt het Drents-Friese Wold uiteindelijk in het 'aangeharkte Nederland' één van de weinige gebieden in Nederland waar een wildernisbeleving mogelijk is. **Een woud zonder grenzen.**

3.1. Algemeen

Natuurontwikkeling in de Oude Willem biedt verschillende kansen voor de ontwikkeling van het gebied. Als we de natuurlijke processen kunnen herstellen, komt dit de natuurwaarde van het gebied ten goede. Hiervan profiteert de recreatie binnen het Drents-Friese Wold als geheel en ook de mogelijkheden voor recreatie in de Oude Willem zelf nemen toe.

Hydrologische maatregelen in de Oude Willem kunnen bijvoorbeeld bijdragen aan het herstel van de verdroogde hoogveentjes, vennen en vochtige heideterreintjes op de naastgelegen flanken en hogere gronden naast de Oude Willem (Natura 2000-gebied). De huidige toestand van deze terreintjes toont aan dat de bodem van bijna het gehele Drents-Friese Wold ernstig verdroogd is (John Geraedts, DLG, 2012): Watersysteemanalyse Drents-Friese Wold). Daarom is het essentieel dat de grondwaterstand in de Oude Willem wordt verhoogd.

Uitgangspunt in het inrichtingsplan is dat zoveel mogelijk kunstmatige ontwateringslopen zoals greppels en sloten uit het gebied verdwijnen. De basis van de afwatering (drainage) in het gebied wordt zoveel mogelijk verhoogd. Overtollig water kan dan langzaam wegstromen via de oppervlakte van de lage delen van het gebied, via de zogenaamde slenkachtige laagte. Zo wordt het Vledder Aa-systeem gevoed vanuit dit brongebied.

De Oude Willem wordt niet als aparte eenheid beheerd. Het natuurbeheer is onderdeel van het grootschalige beheer van het Nationaal Park als geheel, zoals in het Beheer- en inrichtingsplan (BIP) Drents Friese Wold is afgesproken. In dit plan staan onder andere de doelen en de beheermaatregelen voor de komende 10 jaar beschreven. Voor een optimale waterhuishouding in het Drents-Friese Wold is het belangrijk dat het naaldbos wordt omgevormd naar loofbos en dat er een einde komt aan de verdrogende werking van de drinkwaterwinning bij Terwisscha. Deze maatregelen maken echter geen deel uit van deze visie en dit inrichtingsplan voor de Oude Willem. De inrichting van de Oude Willem kan helpen een 'stille kern' te scheppen in een groot natuurlijk systeem, die op termijn een unieke wild- en wildernisbeleving mogelijk maakt.

Toekomstbeeld

Wanneer de benodigde grond is verworven en het gehele gebied is ingericht voor de hierboven beschreven doelstellingen, kan de Oude Willem onderdeel worden van het grotere geheel van het Drents-Friese Wold. Het gebied groeit dan mee in de ontwikkeling van dit natuurgebied. Grenzen tussen de delen van het gebied vervagen. Het bos op de hogere gronden gaat langzaam over in het bos van de lagere gronden. Zo ontstaat een bos met afwisselend open en gesloten delen; als in een mozaïekpatroon, met zowel opgaand bos als struweel. Dit is geen statisch (eind)beeld, maar een proces van natuurlijke ontwikkeling. De natuur reageert op de nieuwe situatie en geeft daar zelf invulling aan. Met andere woorden: de natuur gaat dan haar eigen gang.

Cultuurhistorisch waardevolle elementen als de historische ontginningslijnen van de Oude Willemsweg en de Tilgrup, de inmiddels gekanaliseerde beek op de provinciegrens van Drenthe en Fryslân, zullen nog lang herkenbaar zijn in het landschap, maar niet bewust in stand worden gehouden. Hun functie verandert, mede door de maatregelen uit dit inrichtingsplan. Na uitvoering van de inrichtingsmaatregelen is er nog bestemmingsverkeer over de Oude Willemsweg, die door de Oude Willem leidt. De maatregelen passen in het beeld van een stille kern in het Drents-Friese Wold.

In het natuurbeheer ligt de nadruk op het verschralen van de bovengrond. Voor het laatste boerenbedrijf wordt een oplossing gevonden, zodat ook op de laatste agrarische grond natuurbeheer kan plaatsvinden.

Langs het fietspad dat haaks op de weg door dit gebied loopt, zijn in en rond het Prinsenbos ruïnes te vinden van oude boerenschuren. Deze plekken bieden een bijzonder sfeervolle uitgangsbasis voor de recreatieve beleving van dit landschap. Het middengebied van de Oude Willem sluit daarop aan. Het beeld van de weg met de bomenrij zal veranderen, naarmate deze zijn doorgaande functie zal verliezen. De omvorming naar natuurlijk bos wordt zichtbaar door het ontstaan van natuurlijke bosranden en een zeer gevarieerd bos met open plekken erin.

Op en langs plekken waar de natuur langzamerhand terrein wint, zijn nog ontginningsresten te vinden zoals ruïnes van de voormalige boerderijen. De Oude Willem versterkt op deze manier het unieke natuurlijke karakter van Nationaal Park Drents-Friese Wold ten opzichte van andere Nederlandse bosgebieden.

Doel is het versterken van de wildernisbeleving, zowel in de natuur als in de recreatie. Hierbij past de wens om gemotoriseerd verkeer zoveel mogelijk te weren. De bezoeker zal meer moeite moeten doen om in de kern te komen. Er zijn zo weinig mogelijk borden, routepaaltjes en richtingwijzers in het gebied. Door het nieuwe natuurgebied mag gestruind worden en zo wordt het Drents-Friese Wold uiteindelijk één van de gebieden in Nederland waar je 'wildernis' echt kunt beleven.

Het inrichtingsplan levert een bijdrage aan de realisatie van dit toekomstbeeld. Het inrichtingsplan wordt in een periode van 4 tot 5 jaar uitgevoerd.

In de tabel hieronder ziet u wanneer welke activiteiten vanuit het inrichtingsplan worden uitgevoerd. En ook welke activiteiten in een ander verband plaatsvinden.

Tabel: Welke inrichting vindt de komende 4-5 jaar plaats vanuit dit inrichtingsplan?

Activiteit	Activiteit in het kader van het inrichtingsplan in de komende 4-5 jaar	Activiteiten buiten het inrichtingsplan om
Uitmijnen van de huidige landbouwgrond in de Oude Willem (Uitmijnen: het fosfaat in de grond verwijderen door maaibeheer met kali- en stikstofbemesting.)	Ja Dit proces zal naar verwachting circa 10 jaar duren en gaat nog door na uitvoering van het inrichtingsplan.	
Maatregelen voor de inrichting van de Oude Willemsweg	Ja	
De Oude Willem vrijmaken van landbouwkundig gebruik, ten gunste van de natuur.	Ja	
Maatregelen voor van recreatie en waterhuishouding	ja	
Verwijderen(of veruïneren) van de bebouwing uit de Oude Willem	Alleen de voormalige landbouwbedrijven aan de Oude Willem 13 en 14	
Functieverandering van landbouw naar natuur	Ja	
Omvorming naaldbos naar loofbos	Nee (gaat wel door, maar buiten het inrichtingsplan van de Oude Willem om)	In de komende jaren wordt dit uitgevoerd door de terreinbeheerende organisaties, volgens het BIP en het beheerplan Natura 2000 voor het Drents-Friese Wold.
Gedeeltelijke stopzetting waterwinning Terwisscha	Nee	Afhankelijk van de gesprekken tussen de overheden met het waterbedrijf* .

* Uitgangspunt voor autonome ontwikkeling in het plan-milieu-effectrapport is dat de wateronttrekking wordt gehalveerd. Hierover was overeenstemming binnen de projectgroep en gebiedsgroep voor het beheerplan Natura 2000 voor het Drents-Friese Wold en Leggerderveld in 2013. Uit monitoring zal blijken of daarmee de doelen qua verdrogingsbestrijding worden behaald.

3.2. Hoofd- en nevendoelestellingen

De inrichtingsopgave van hoofdstuk 1.2. heeft de volgende doelstellingen en randvoorwaarden:

Tabel: Hoofd- en nevendoelestellingen

Hoofddoelestelling	Nevendoelestelling	Afgeleid, meetbaar doel	Randvoorwaarde
Water			
Duurzaam herstel van de natuurlijke grondwaterhuishouding in het Drents-Friese Wold	Bijdragen aan de natuurwaarden in het Natura 2000-gebied op de flanken van de Oude Willem.		Zoveel mogelijk voldoen aan de normen uit de Kaderrichtlijn Water (KRW) voor de kwaliteit van het afstromende water.
	Een reconstructie van het beekdal, waarbij de Oude Willem wordt ontwikkeld als natuurlijk brongebied van de Vledder Aa. Overtollig water wordt hierin alleen via de slenkachtige laagte afgevoerd.		De aangrenzende landbouw behoudt huidige drooglegging.
	(Tijdelijke) waterberging realiseren.	Knijpconstructies instellen op 400.000 m3 waterberging	Blijvende bebouwing en infrastructuur behouden een goede drooglegging.
	Zoveel mogelijk voldoen aan de normen uit de KRW voor de kwaliteit van het water dat in de Vledder Aa stroomt.		
Bodem			
	Ontwikkelen van kruidenrijk grasland.	Het opneembare fosfaat uit de bovenlaag in de Oude Willem afvoeren door uitmijnen (zie ook 4.3) en vervolgens streefwaarde opneembaar fosfaat bereiken.	
Natuur/landschap			
De Oude Willem omvormen naar boslandschap van bron en beek, passend binnen het Drents-Friese Wold.	Zoveel mogelijk aaneengesloten natuurgebied realiseren, zonder obstakels van bebouwing en infrastructuur	Waar mogelijk bebouwing en infrastructuur in de Oude Willem verwijderen.	Bij inrichting van natuur zoveel mogelijk overlast van muggen bij bebouwing voorkomen (zie 4.6).
	Bijdragen aan de natuurwaarden in het Natura 2000-gebied op de flanken van de Oude Willem. Realiseren BIP-doelen		
	Geleidelijke landschappelijke overgang realiseren tussen de hogere en lagere delen van de Oude Willem.		
	Het middengedeelte van de Oude Willem laten aansluiten op het Prinsbos en een passend landschapsbeeld geven.		
Woon-, werk- en leefklimaat			
Instandhouden van voldoende, veilige ontsluiting voor bedrijven en woningen	De bestaande wegen voor erftoegang inrichten. Inrichten op een maximale snelheid van 60km/uur of lager bij overgangen van de slenkachtige laagte.		
	Na uitvoering aantal en snelheid voertuigen meten.		
	Doorgaand verkeer op de Oude Willemsweg ontmoedigen.		
Recreatie			
Een bijzondere wildebeleving in het hart van het Drents-Friese Wold mogelijk maken.	Voldoende perspectief bieden voor ontwikkelen van recreatief medegebruik, gebaseerd op de nieuwe recreatieve waarde van het totale gebied.	Het hele gebied wordt opengesteld als 'struinnatuur'.	De bestaande weg en fietsverbinding (noord-zuid) door het gebied blijven. Het fietspadtracé wordt verlegd en aangepast aan de inrichting van het gebied.
	Zo goed mogelijk ruimte geven aan de regionale ontwikkeling van recreatie en economie, door 'unique selling area' als wildernisgebied te benutten.		
	Natuur ontwikkelen met een belangrijke meerwaarde voor de recreatie.	Natuurbeleving versterken met groot wild of grote grazers in het gebied.	

3.3. Planvorming

In hoofdstuk 1.2. is de ontwerpogave genoemd en in 3.2. zijn de doelstellingen en randvoorwaarden beschreven. Om de doelstellingen en de randvoorwaarden te vertalen naar de inrichting van het gebied, heeft de stuurgroep in 2011 verschillende ideeën uitgewerkt tot inrichtingsvarianten. Bij deze een korte terugblik op de stappen die vooraf gingen aan dit inrichtingsplan.

Inrichtingsvariant 1

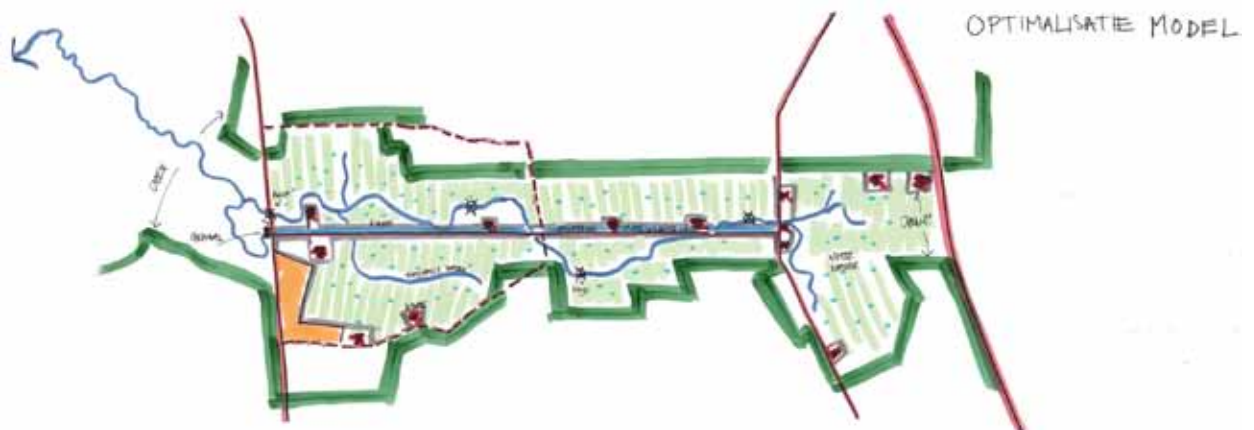
In deze variant is het doel: maximaal herstel van de waterhuishouding. Dit houdt in dat sloten en greppels in de Oude Willem worden gedempt en dat de drainage wordt verwijderd. Overtollig water stroomt via de natuurlijk aanwezige laagte in het gebied af in de richting van de Vledder Aa. Eventueel belemmerende bebouwing en infrastructuur wordt verwijderd of aangepast.

Figuur 4: Inrichtingsvariant 1

Inrichtingsvariant 2

Deze variant is grotendeels gelijk aan variant 1, maar dan met behoud van de huidige bebouwing en infrastructuur. Het hydrologisch systeem in deze varianten wordt zo ingericht dat het maximaal haalbare wordt bereikt. De doelen van de Kaderrichtlijn Water worden zoveel mogelijk nagestreefd.

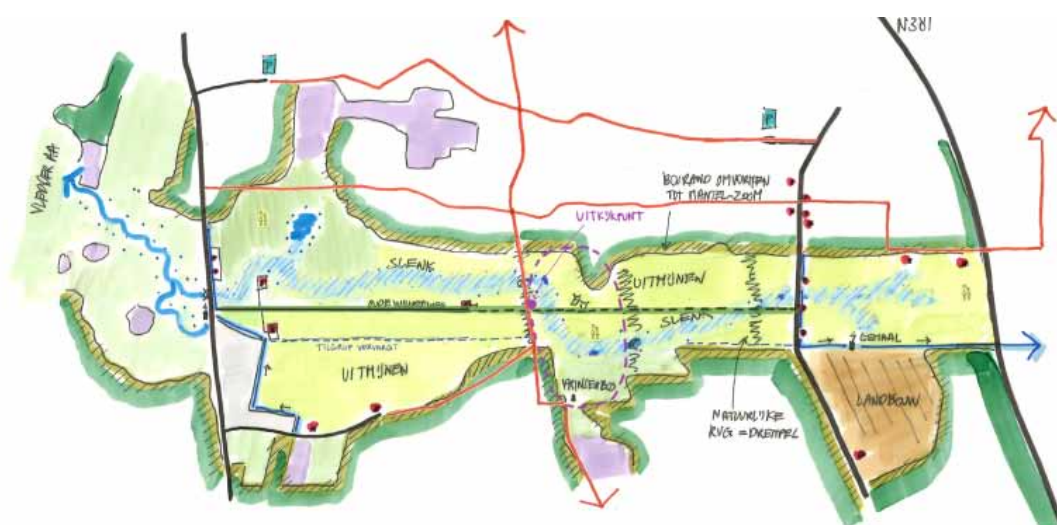
Figuur 5: Inrichtingsvariant 2

Inrichtingsvariant 3

In deze variant wordt de grond afgegraven om het fosfaat uit de bodem te verwijderen. Deze variant is niet verder uitgewerkt, omdat uit hydrologisch onderzoek is gebleken dat het niet gewenst is om de drainagebasis in de Oude Willem te verlagen. Dit zou namelijk een ongewenst effect hebben op de grondwaterstanden in het aangrenzende natuurgebied. Afvoeren van fosfaat uit de bodem komt wel terug in de aanbevelingen voor inrichting en beheer van het gebied.

De inrichtingsvarianten 1 en 2 zijn in grote lijnen beschreven in de Notitie Reikwijdte en Detailniveau Gebiedsontwikkeling Oude Willem (2010): "Met inrichtingsvarianten 1 en 2 kunnen de gestelde water- en natuurdoelen worden gehaald." De stuurgroep heeft in 2011 haar voorkeur uitgesproken voor inrichtingsvariant 1. Doorslaggevend hierbij was de regionale impuls, volgens het verslag: "Het economisch potentieel zorgt ervoor dat zowel Appelscha als Westerveld de recreatiestroom vasthouden. Provincie Drenthe hecht een grote waarde aan de opbrengstenkant. Daarnaast zal een fasering een grote invloed hebben op de beheerkosten in het gebied."

Vervolgens zijn de mogelijkheden verkend om de bebouwing en infrastructuur in de Oude Willem zoveel mogelijk te verwijderen. Inmiddels was er sprake van stilstand in de planvorming als gevolg van rijksbezuinigingen op het natuurbeleid. Medio 2012 concludeerde de Stuurgroep daarom dat er onvoldoende middelen beschikbaar waren voor de uitgangspunten van inrichtingsvariant 1. De stuurgroep besloot ook dat het doorgaand verkeer op de Oude Willemsweg weliswaar aangepakt zou moeten worden, maar dat er geen sprake kon zijn van afsluiting van deze weg voor alle verkeer. Deze besluiten zien we terug in het Ruimtelijk Ontwerp dat in januari 2013 is gepubliceerd. Het ruimtelijk ontwerp is een combinatie geworden van inrichtingsvarianten 1 en 2: inzetten op hydrologisch herstel, maar mét behoud van een groot deel van de huidige bebouwing en infrastructuur.

Figuur 6: Ruimtelijk Ontwerp

Specifieke maatregelen

Fosfaatafvoer

Al in een vroeg stadium van de planvorming concludeerde de stuurgroep dat grootschalig afplaggen van de Oude Willem niet wenselijk zou zijn. Het effect hiervan zou zijn dat de drainagebasis nog verder zou verlagen, wat een negatieve invloed heeft op het vasthouden van water in de Oude Willem en op de hoogte van de grondwaterstand onder de vennen op de flanken van de Oude Willem. Omdat het wel van belang is voor de ontwikkeling van de natuur om het opneembaar fosfaat af te voeren, is gekozen voor het systeem van 'uitmijnen'. Uitmijnen is het verwijderen van het fosfaat door maaibeheer van een gewas in combinatie met kali- en stikstofbemesting. Dit is ook goedkoper dan afgraven, maar het duurt veel langer voordat het fosfaat uit de bodem is verdwenen. (Zie ook paragraaf 4.3)

Dit systeem wordt in de loop van 2014 uitgewerkt en vanaf 2015 in de praktijk gebracht. De financiële middelen hiervoor zijn in de begroting van het inrichtingsplan opgenomen. Hierbij is rekening gehouden met een periode van circa 10 jaar voor inzaaien (bijvoorbeeld klavermengsels), bemesten (kali) en driemaal per jaar maaien en afvoeren. Praktijkproeven geven aan dat deze methode kan werken. Er wordt een monitoringsprogramma opgezet om de veranderingen in de bodemchemie en flora te meten.

Bebouwing en wegen behouden of niet?

Maximaal hydrologisch herstel wordt ondersteund door het volledig verwijderen van bebouwing en wegen in de Oude Willem. Dan hoeven de huidige waterstanden namelijk niet behouden te blijven bij met name de bebouwing. Uit het hydrologisch modelonderzoek (2012) is gebleken dat het handhaven van het huidige waterpeil bij enkele bestaande gebouwen, merendeels aan de randen van de Oude Willem, slechts een gering effect heeft op de grondwaterstanden op de flanken van de Oude Willem. De stuurgroep heeft dit afgewogen tegen de bestuurlijke en financiële haalbaarheid van het verwijderen van alle bebouwing en wegen in de Oude Willem, met de nadruk op het verwijderen van de Oude Willem/Oude Willemsweg in het hart van het gebied en de bebouwing langs deze weg. Verwijderen van deze weg en alle bebouwing er omheen is bij deze afweging financieel niet haalbaar gebleken. Ook bestuurlijk is het geheel afsluiten van de Oude Willemsweg niet gewenst. Wel worden er specifieke maatregelen genomen om het doorgaand verkeer op deze weg te weren.

Het oorspronkelijke doel voor de Oude Willem was het gebied omvormen naar 'boslandschap van bron en beek', passend binnen het Drents-Friese Wold. Voor de stuurgroep is dit doel niet van tafel, maar vormt het huidige inrichtingsplan een eerste stap in die richting. Het is aan latere generaties om te bepalen of het doel verdere uitwerking krijgt.

Maximaal hydrologisch herstel

De stuurgroep heeft in het voorkeursalternatief gekozen voor maximaal hydrologisch herstel. Dat betekent onder andere dat sloten en greppels worden gedempt en dat regenwater afstroomt over het maaiveld, via een slenkachtige laagte die zich grotendeels zelf vormt. Door middel van enkele knijpconstructies wordt het water in het gebied optimaal vastgehouden. Er wordt geen gebiedsvreemd water van het gebied ten noorden van de Oude Willem meer aangevoerd. Dit standpunt brengt met zich mee dat er een einde moet komen aan het laatste landbouwkundige gebruik in de Oude Willem. De functie van deze gronden wordt omgezet van landbouw naar natuur. De hiervoor benodigde financiën zijn op basis van dit inrichtingsplan gereserveerd.

Tabel: Verschillen tussen inrichtingsvarianten 1 en 2 en het voorkeursalternatief

Maatregel	Inrichtingsvariant 1	Inrichtingsvariant 2	Voorkeursalternatief
Hydrologisch herstel	Maximaal	Het maximaal haalbare	Het maximaal haalbare
Waterberging	Maximaal	Het maximaal haalbare	Maximaal, 400.000 m ³
Waterafvoer	Afwatering door laagste delen van de Oude Willem (slenkachtige laagte).	Afwatering door gegraven slenkachtige laagte en bermsloot langs de weg met bemaling.	Afwatering door laagste delen van de Oude Willem (slenkachtige laagte). Bermsloot langs de weg met bemaling.
	De Tilgrup, greppels en sloten worden gedempt.	De Tilgrup, greppels en sloten worden zoveel mogelijk gedempt.	Sloten en greppels worden gedempt. De Tilgrup wordt gedeeltelijk gedempt, afgedamd en verondiept.
Bebouwing	Bebouwing wordt zoveel mogelijk verwijderd	Bebouwing wordt behouden.	Bebouwing middendeel (Fryslân) wordt verwijderd of verruineerd.
Infrastructuur	Infrastructuur wordt zoveel mogelijk verwijderd.	De Oude Willemsweg blijft behouden.	De Oude Willemsweg blijft behouden, maar wel met een aangepaste inrichting
Recreatie	Waarde toevoegen aan recreatief aanbod Nationaal Park in de vorm van beleving groot wild of grote grazers en struinnatuur: wildernisbeleving	Handhaven en versterken van de recreatie ten opzichte van de huidige situatie.	Versterken van de beleving van de recreatie: nadruk op 'oerbeleving' en 'struinnatuur'. Indien financieel mogelijk: fietspad verleggen (zie hoofdstuk 4.7)
Landschapsbeeld	Open landschap met geleidelijke natuurlijke overgang naar bos (op de flanken van het gebied)	Open landschap. Huidige overgang van bos naar open gebied behouden.	Huidig landschapsbeeld versterken en 'oerbeleving' in Prinsenbos uitbreiden.

Het voorkeursalternatief

De uiteindelijke keuze voor de inrichtingsvariant is vooral ingegeven door de wens om te komen tot maximaal hydrologisch herstel. Passend binnen het Drents-Friese Wold als geheel, maar ook in overeenstemming met de beperkte financiële middelen. Uit deze overwegingen is het voorkeursalternatief naar voren gekomen.

Het voorkeursalternatief van de stuurgroep combineert een groot aantal elementen van alternatief 1 en 2, maar dan gebaseerd op wat betaalbaar en binnen relatief korte tijd haalbaar is.

Kenmerken:

- Het verkeer op de Oude Willemsweg (het Drentse deel van de weg) en Oude Willem (het Friese deel) wordt beperkt tot bestemmingsverkeer;
- De Oude Willemsweg wordt in stand gehouden voor de aanwonenden. De inrichting van de weg echter meer aansluiten bij natuurbeleving;
- De bebouwing wordt verwijderd tussen de noordelijke Bosweg en het fietspad aan de Houtvester Jansenlaan (Oude Willem 13 en 14);
- De bebouwing tussen de Houtvester Jansenlaan en de zuidelijke Bosweg blijft bestaan;
- De afwatering loopt door de laagste delen van de Oude Willem (slenkachtige laagte), met een zoveel mogelijk vrij stroomprofiel;
- Het regenwater wordt zoveel mogelijk vastgehouden in het gebied door middel van twee knijpconstructies. Deze stuwen het water op;
- Sloten en greppels worden zoveel mogelijk gedempt;
- De Tilgrup wordt gedeeltelijk gedempt, afgedamd en verondiept;
- Het huidige landschapsbeeld wordt versterkt doordat de 'wildernisbeleving' in Prinsenbos wordt uitgebreid;
- Het opneembare fosfaat wordt uit de bodem afgevoerd met een periode van tien jaar van gericht uitmijnen;
- De zichtlijnen van de Oude Willemsweg met de beplanting en de Tilgrup blijven vooralsnog zichtbaar;
- Voor de recreatie de wildernisbeleving en de mogelijkheden van struinnatuur versterken.

4. Maatregelen

4.1. Algemeen

In het vorige hoofdstuk is de toekomstvisie op het gebied beschreven, met het daarbij uitgewerkte voorkeursalternatief. De stuurgroep heeft een lijst van maatregelen opgesteld om dit voorkeursalternatief in de praktijk te brengen (zie 3.3). In dit vierde hoofdstuk leest u meer over de maatregelen van het ontwerp-inrichtingsplan. De voorgenomen maatregelen worden hier per thema beschreven. Sommige maatregelen dienen meerdere doelen en staan bij verschillende thema's vermeld. U ziet de voorgenomen maatregelen ook terug op de plankaart van het ontwerp-inrichtingsplan (bijlage 1).

4.2. Water

De doelstellingen voor water zijn:

- Duurzaam herstel van de natuurlijke grondwaterhuishouding in het Drents Friese Wold.
- Een reconstructie van het beekdal, waarbij de Oude Willem als natuurlijk brongebied van de Vledder Aa ontwikkeld zal worden. Overtollig water wordt alleen via het maaiveld afgevoerd.
- Waterberging (400.000 m³) realiseren.
- Zoveel mogelijk voldoen aan de normen die de Kaderrichtlijn Water stelt aan de kwaliteit van het water dat in de Vledder Aa afstroomt.

Deze doelstellingen zijn afgeleid uit het beleid van rijk, provincies, waterschappen, overlegorgaan Drents-Friese Wold en de terreinbeheerder.

Bij de vertaling van de doelstellingen naar een inrichtingsschets ontstaat het beeld van een landschap waarin het grond- en oppervlaktewater niet meer wordt bepaald door de landbouwkundige waterhuishouding zoals nu het geval is. Sloten verdwijnen, het water krijgt vrij spel en geeft vorm aan de natuurlijke ontwikkeling van het gebied. De Oude Willem staat daarbij niet op zichzelf, maar functioneert als bron binnen het beekdalsysteem van de Vledder Aa. Er is een hydrologische relatie met de hogere gronden aan weerszijden van de Oude Willem. De grens met wat nu bos en natuur is, zal langzamerhand vervagen. Daarmee wordt de Oude Willem opgenomen in het grote geheel van het Drents-Friese Wold.

Dit scenario komt neer op het dempen van de sloten en greppels in de Oude Willem. De Tilgrup wordt gedempt, afgedamd en deels verondiept. In de winter zullen er her en der ondiepe plassen water op het land komen te staan. Via de lagere delen vloeit dit water weg naar de Vledder Aa. 's Zomers zakt het water weg in de grond. Dan zal het gebied betrekkelijk droog worden.

Van noordoost naar zuidwest wordt het beeld (zie ook maatregelenkaart):

- Via de laagste delen van het gebied wordt plaatselijk een slenkachtige laagte gecreëerd door gebruik te maken van de natuurlijke laagten in het maaiveld. Hierlangs wordt het water naar de Vledder Aa toe gevoerd.
- Alle sloten langs de percelen en de bosrand worden gedempt.
- De huizen langs de noordelijke Bosweg worden tegen het water beschermd middels een verhoogde perceelsstrook. Deze huizen en de weg krijgen een eigen afwatering naar de Tilgrup.
- Het meest oostelijke deel van de Tilgrup blijft gehandhaafd voor de aan- en afvoer van water naar het landbouwgebied aan de noordelijke Bosweg, ten zuiden van de Tilgrup.
- De slenkachtige laagte wordt middels een duiker/onderleider onder de noordelijke Bosweg door geleid.
- De Oude Willemsweg blijft bestaan tussen de noordelijke Bosweg en de kruising met het fietspad en Houtvester Jansenlaan; zij het in aangepaste vorm. De slenkachtige laagte zal dit deel van de weg op twee plekken kruisen. Hoe dit gebeurt, hangt af van de vormgeving van de weg. Dit moet nog worden bepaald.
- Het deel van de Tilgrup tussen de noordelijke Bosweg en de stuw bij de kruising met het fietspad aan de Houtvester Jansenlaan zal deels worden gedempt en deels worden verondiept. Het verondiepte stuk gaat deel uitmaken van de slenkachtige laagte. De Tilgrup blijft als een cultuurhistorische lijn grotendeels zichtbaar in het landschap. Wel zal de dijk langs de Tilgrup verwijderd worden, om de doorloop van het water over het maaiveld mogelijk te maken. Een deel van de Tilgrup wordt met de vrijkomende grond gedempt. Daarnaast wordt de huidige stuw in de brug gebruikt om bij extreme neerslag het water tijdelijk te kunnen vasthouden.
- De slenkachtige laagte loopt parallel aan de Houtvester Jansenlaan. En kruist de Oude Willemsweg.

- De slenkachtige laagte wordt parallel aan de noordelijke bosrand vervolgd en komt uit in het natuurontwikkelingsproject van Staatsbosbeheer. Daar wordt het aangetakt op de reeds bestaande waterloop naar de zuidelijke Bosweg, waar het water de Vledder Aa bereikt.
- De afwateringssloot aan de noordelijke kant van de Oude Willemsweg krijgt naast drooglegging van de weg ook een functie voor de drooglegging (grondwaterstand) en afwatering van de huizen. De sloot krijgt een goede verbinding met het gemaal aan de zuidelijke Bosweg.
- Alle perceelsslotten in het beoogde natuurterrein ten zuiden van de Oude Willemsweg en de Tilgrup worden gedempt.
- Bungalowpark, bebouwing, erf en percelen in de hoek zuidelijke Bosweg en Oude Willemsweg behouden een afwatering via het bestaande gemaal aan de zuidelijke Bosweg. Deze particuliere eigendommen behouden dus hun huidige drooglegging.
- De bemalingscapaciteit van de gemalen wordt aangepast.

Waterpeilen in de Oude Willem

Bij het herstel van de natuurlijk hydrologie in de Oude Willem als brongebied voor de Vledder Aa, horen ook natuurlijke waterpeilen. Dit betekent dat het waterschap in het toekomstig natuurgebied geen vast waterpeil zal handhaven en dat het waterpeil in droge en natte periodes dus sterk kan fluctueren.

Aan te leggen knijpconstructies en scheidingskades/grondwallen

De waterschappen spelen in hun waterbeheer in op klimaatsveranderingen. Uit de neerslaganalyses van de laatste jaren blijkt dat er vaker forse regenbuien vallen in Nederland. Niet alleen in de herfst en de winter, maar ook in de zomer. In de Oude Willem komt met de inrichting van het natuurgebied ruimte om tijdelijk water te bergen. Daarom worden er knijpstuwen aangelegd. Twee knijpconstructies kunnen onder extreme natte omstandigheden water tijdelijk vasthouden. Vervolgens kan het water langzaam en gereguleerd worden afgevoerd in de richting van de Vledder Aa.

Om wateroverlast in de Oude Willem te voorkomen, worden er kades of grondwallen aangelegd. De kades of grondwallen worden alleen daar aangelegd waar de maaiveldhoogtes anders te laag zijn om in extreem natte periodes het water te bergen. De kades en grondwallen worden ingepast in het landschap door deze verhogingen een flauwe talud te geven. Deze zorgen ervoor dat het water in een extreem natte periode binnen het natuurgebied blijft. Op deze wijze wil het waterschap zoveel mogelijk wateroverlast voorkomen voor bewoners in de omgeving en langs de Vledder Aa. Het gaat veelal om relatief geringe hoogteverschillen. Dit zullen vaak glooiingen in het maaiveld zijn, van maximaal enkele tientallen centimeters hoogte. Er komen enkele kades in de Oude Willem die hoger zijn. Ook die worden zoveel mogelijk glooiend aangelegd.

Het exacte tracé van de slenkachtige laagte en de locatie van de knijpstuwen kan afwijken van de locatie op de kaart. De bestuurscommissie zal de uitvoering en lokaliseren van de maatregelen in nauw overleg uitvoeren met het waterschap en de direct betrokkenen.

Drooglegging

Voor een goede drooglegging van een woning hanteert het waterschap het uitgangspunt van een minimaal 70 cm drooglegging tussen gemiddelde hoogte grondwaterpeil en onderkant van de drempel. Daarnaast zijn er peilmeetbuizen aangelegd in het projectgebied om de grondwaterpeilen te monitoren.

De volgende maatregelen worden uitgevoerd voor een goede drooglegging:

- Er worden nieuwe watergangen aangelegd, voor eigendom van de desbetreffende natuurbeherende organisatie en
- indien nodig worden bestaande watergangprofielen verbeterd en erven opgehoogd.

Peilbeheer is noodzakelijk rondom de woningen en aangrenzende landbouwgebieden. In het watergebiedsplan Oude Willem worden peilbeheer en maatregelen nader onderbouwd.

Maatregel	Afmeting/ Aantal	Beheer en onderhoud	Aanduiding op kaart
Een slenkachtige laagte realiseren, greppels dempen en de watervoerende functie van de Tilgrup opheffen. Zodat er een natuurlijke afwatering door de laagste delen van de Oude Willem ontstaat.*	4800 m	Beheer waterschap Eigendom en onderhoud terreinbeheerder	Aan te leggen slenkachtige laagte en op te heffen watervoerende functie Tilgrup
Enkele knijpconstructies aanleggen waardoor waterberging mogelijk wordt en er een gereguleerde toevoer van water naar de Vledder Aa ontstaat.	2	waterschap Reest en Wieden	Aan te leggen knijpstuw
Aanleg van kades/grondwallen om in extreem natte periodes het water te bergen binnen het natuurerrein.	4900 m	Eigendom en onderhoud terreinbeheerder Beheer waterschap	Aan te leggen kade/ grondwal
Een onderleider/duiker aanleggen om de slenken met elkaar te verbinden en ten behoeve van waterafvoer van erf op de Tilgrup.	4	Eigendom en onderhoud gemeente/ terreinbeheerder Beheer waterschap	Aan te leggen onderleider/duiker
Duikers of voordoen aanleggen in de Oude Willemsweg.	2	Beheer en onderhoud waterschap Eigendom gemeente	Aan te leggen duiker of voorde
Bemalingscapaciteit van de bestaande gemalen aanpassen.	2	Waterschap	Handhaven of aanpassen gemaal
Aanleg van nieuwe of verbrede watergangen om de waterstanden in stand te houden bij bebouwing en de Oude Willemsweg.	Nader te bepalen	Particulieren, terreinbeheerder, gemeente en waterschap	Handhaven, verbeteren, aan te leggen afwateringssloot

Figuur 7: Maatregelen voor water

* de slenkachtige laagte is op kaart als een indicatief tracé aangegeven. Tijdens de uitvoering van het plan kan hiervan afgeweken worden.

4.3. Bodem

De volgende doelstellingen voor de bodem zijn afgeleid uit het beleid van provincies, waterschappen en de terreinbeheerder:

- Zoveel mogelijk voldoen aan de normen van de Kaderrichtlijn Water met de kwaliteit van het water dat in de Vledder Aa afstroomt;
- Opneembaar fosfaat afvoeren uit de bovenlaag van de grond in de Oude Willem met behulp van uitmijnen;
- Ontwikkelen van kruidenrijk grasland, als hulpmiddel voor het uitmijnen;
- Streefwaarde behalen voor het gehalte aan opneembaar fosfaat dankzij uitmijnen.

In de bodem van de Oude Willem zit fosfaat opgeslagen, merendeels afkomstig uit veevoer en mest van de (destijds) omringende landbouwbedrijven. Dit fosfaat verhindert de ontwikkeling van soortenrijke vegetaties met hoge natuurwaarde. Zeker wanneer het gebied ook nog vernat wordt, kan er snel veel fosfaat uit de grond vrijkomen in het oppervlaktewater. Wanneer dit gebeurt zal de vegetatie sterk verzuigen en gaat pitrus overheersen; een harde grassoort die andere vegetatie verdringt. Om dit te voorkomen, is de meest rigoureuze oplossing afgraven van de bovenlaag. In dit geval zou de grond zo'n 40 centimeter moeten worden afgegraven. Dit is niet wenselijk vanwege het negatieve effect op de hydrologische situatie van het Natura2000-gebied aan de flanken van de Oude Willem. Dat zou namelijk negatieve invloed hebben op de grondwaterstand in dat gebied. Ook is afplaggen een kostbare maatregel.

Gekozen is daarom voor de geleidelijke weg. Fosfaat kan uit de bodem worden verwijderd door deze uit te mijnen. Uitmijnen is een versterkte vorm van verschraling. De voorraad stikstof in de grond wordt na een aantal jaar verschralen al snel uitgeput. De hoeveelheid fosfaat neemt echter nauwelijks af. Daarom wordt bij uitmijnen stikstof toegevoerd en eventueel ook kali. Op deze manier blijven de gewasproductie en de zuurgraad van de bodem op peil. Bovendien wordt het fosfaat uit de bodem 'getrokken'.

Binnen de Oude Willem zullen de percelen worden ingezaaid met een kruidenrijk gras/klavermengsel. De klaver zorgt voor de toevoer van stikstof in de bodem. Op basis van bemonstering wordt bij gemest met kali (K). Bij de eventuele keuze voor een ander snelgroeiende gewassoort, wordt naast Kali (K) ook stikstof (N) toegevoegd. Het gewas wordt in één tot drie sneden geoogst als ruwvoeder. Met het gewas worden de voedingsstoffen op deze wijze versneld afgevoerd uit de Oude Willem en verschaalt het gebied. Dit beheer moet lang – circa tien jaar – worden volgehouden om een goede uitgangspositie te bereiken voor een enigszins gevarieerde vegetatie.

In overleg met de natuurbeheerder is bekeken waar de maximale vorm van uitmijnen zal worden toegepast (zie plankaart). Daarnaast wordt er een lichtere vorm van uitmijnen gebruikt: hier wordt geen kruidenrijk mengsel ingezaaid, maar wordt geprobeerd de fosfaat af te voeren door alleen stikstof toe te voegen, in combinatie met maaibeheer en nabeweidning. Het gehele traject van uitmijnen zal worden begeleid en gemonitord. Vooraf worden bodemmonsters genomen voor een goed bemestingsadvies en om tussentijds de resultaten te meten.

Nabeweidning is overal toepasbaar. Om begrazing mogelijk te maken worden rasters geplaatst. De rasters worden zoveel mogelijk binnen het aangrenzende bosgebied aangebracht, zodat ook een deel van het bos wordt meebegraasd. Waar paden en wegen de begrazingsgebieden kruisen, worden veeroosters of klaphekjes bij voetpaden geplaatst. In het middendeel van de Oude Willem wordt de begrazingseenheid gekoppeld aan die van het Prinsenbos. Dat gebeurt op zo'n manier dat beide delen als afzonderlijke compartimenten te beheren zijn, maar naar wens als één eenheid begraasd kunnen worden. Na een periode van uitmijnen zullen bij de N381 groepjes planten en bomen worden geplant, met meidoorn, sleedoorn, Europese vogelkers, vuilboom, hazelaar, wilde appel, linde.

Maatregel	Afmeting	Beheer en onderhoud	Aanduiding op kaart
Inzaaien van de voormalige landbouwgronden als aanzet voor uitmijnen (fosfaatbelasting verminderen).	Circa 319 ha	Terreinbeheerder	Uit te mijnen percelen
Uitmijnen:			
- bemonsteren;			
- bemesten (kalium en evt. natrium);			
- maaien en afvoeren;			
- monitoren			

Figuur 8: Maatregelen voor de bodem

4.4. Natuur

De doelstellingen voor natuur zijn afgeleid uit het beleid van rijk, provincies, het overlegorgaan Drents Friese Wold en de terreinbeheerder:

- De Oude Willem omvormen naar landschapstype 'boslandschap van bron en beek', passend bij het Drents-Friese Wold als geheel;
- Een zo groot mogelijk aaneengesloten natuurgebied realiseren, zonder obstakels van bebouwing en infrastructuur. Waar mogelijk bebouwing en infrastructuur verwijderen binnen de Oude Willem;
- Bijdragen aan de natuurwaarden conform het BIP in het Natura 2000-gebied op de flanken van de Oude Willem;
- Natuur ontwikkelen met een belangrijke meerwaarde voor de recreatie/wildernisbeleving.

Uitgangspunt is dat het laatste landbouwkundige gebruik uit de Oude Willem zal verdwijnen. De bestuurscommissie heeft de opdracht om deze functieverandering in het kader van het inrichtingsplan te realiseren.

Nadat de maatregelen op het gebied van water zijn uitgevoerd, worden de verworven percelen ingezaaid en start de periode van systematisch uitmijnen. De fosfaatbelasting van de gronden wordt verlaagd door middel van bemonsteren, daarop gebaseerde selectieve bemesting en frequent maaien. Het uitmijnen zal naar verwachting circa tien jaar in beslag nemen. Deze inschatting is gebaseerd op de ervaringen elders en de fosfaatbemonstering die in de Oude Willem is uitgevoerd.

Daarnaast wordt in opdracht van de bestuurscommissie Oude Willem onderzocht of het goed is voor de ontwikkeling

van heischrale graslanden (*H6230) en vochtige heiden (H4010) als er pleksgewijs op de flanken van de Oude Willem grond wordt geplagd. Vooral op plaatsen waar maatregelen voor bosvorming worden uitgevoerd, parallel aan dit LIFE-project door Staatsbosbeheer, zorgt de vernatting van de Oude Willem voor een gunstige hydrologische uitgangssituatie. Om de ontwikkeling van deze typen te bevorderen, worden nutriënten uit de bovengrond verwijderd door lokaal te plaggen. Op de meest kansrijke locaties wordt circa 10 cm van de voedselrijke toplaag verwijderd. Het gaat om locaties met hoogteverschillen; hoger op de flanken, met keileem in de ondergrond.

Zodra het uitmijnproces voldoende resultaat heeft gehad, kan de natuur zich ontwikkelen dankzij een beheer met alleen begrazing. In principe is het hele gebied van de Oude Willem opengesteld en dus toegankelijk voor mensen. Hooguit zijn enkele gebieden beperkt toegankelijk tijdens het broedseizoen.

Op termijn krijgen de weilanden in het voorjaar en de zomer meer kleur. Vogels als Kievit, veldleeuwerik, graspieper, paapje en gele kwikstaart gedijen goed in zo'n omgeving. De slenkachtige laagte biedt in het voorjaar een aantrekkelijk biotoop voor ringslangen en vogels als Kievit, oeverloper en watersnip. Het gebied wordt ook aantrekkelijker voor vlinders. De struiken en de aan te planten solitaire bomen groeien uit en de begrazing zorgt op den duur voor geleidelijke overgangen tussen het bos en natuurgebied. Zo ontstaat een aantrekkelijk gebied voor vogels van bosrand en struweel, zoals grauwe klauwier, paapje en roodborsttapuit.

In de winter wordt het gebied natter. Er ontstaan plassen en in de slenkachtige laagte meandert het water als een brede grillige stroom door de Oude Willem. In de zomer valt de slenkachtige laagte droog. Op de lange termijn – van meer dan twintig jaar – wordt het gebied alleen nog integraal begraasd binnen de grote eenheid van het Drents-Friese Wold en trekken kuddes dieren vrij door het hele gebied. Het waterbeheer van de slenkachtige laagte kan dan vervallen. De begroeiing die spontaan opkomt en plaatselijk omvalt, zorgt vanzelf voor een rem in de waterafvoer. De natuur bepaalt dan het verloop en de loop van het water en niet de aangebrachte kunstwerken zoals de knijpconstructies.

Het totaalpakket aan maatregelen draagt bij aan de Natura 2000-doelstellingen voor de vennen en vochtige heide in de nabije omgeving van de Oude Willem. Ook liggen er op de flanken van het natuurgebied kansen voor de ontwikkeling van kleine stroken vochtige heide, wanneer de Oude Willem maximaal wordt vernat.

Maatregel	Afmeting	Beheer en onderhoud	Aanduiding op kaart
Een slenkachtige laagte realiseren, greppels dempen en de watervoerende functie van de Tilgrup opheffen, zodat een natuurlijke afwatering ontstaat door laagste delen van de Oude Willem.	Zie ook 4.2. (water)	Beheer Waterschap Eigendom en onderhoud terreinbeheerder	Aan te leggen slenkachtige laagte en opheffen watervoerende functie Tilgrup
Natuurterrein inzaaien als aanzet voor uitmijnen (fosfaatbelasting verminderen). Daarna beheer met maaien en afvoeren	Zie 4.3. (bodem)	Terreinbeheerder	Uit te mijnen percelen
Een meer geleidelijke overgang van bos naar open gebied realiseren in de Oude Willem.	Nader te bepalen	Terreinbeheerder	Zoekgebied plaggen
Pleksgewijs plaggen op de flanken.	Nader te bepalen	Terreinbeheerder	Zoekgebied plaggen
Bos aanleggen volgens de nog op te stellen definitieve inrichtingsschets.		Terreinbeheerder	Zoekgebied bosaanleg
Functieverandering van percelen met agrarisch gebruik in natuur	29,5 ha	Terreinbeheerder	Functieverandering landbouw - natuur
Drinkpoelen aanleggen in de natuurlijke laagtes.	Nader te bepalen	Terreinbeheerder	Nader te bepalen

Figuur 9 : Maatregelen voor natuur

4.5. Landschap, cultuurhistorie en archeologie

De volgende doelstellingen voor landschap, cultuurhistorie en archeologie voor de Oude Willem zijn afgeleid uit het beleid van provincies, gemeenten, het overlegorgaan Drents-Friese Wold en de terreinbeheerder:

- Het landschap van de Oude Willem omvormen naar het type ‘boslandschap van bron en beek’, passend binnen het landschapsbeeld voor het Drents-Friese Wold;
- Een geleidelijke landschappelijke overgang maken tussen de hogere en lagere delen van de Oude Willem;
- De lijnelementen van de Oude Willemsweg/Oude Willem en de Tilgrup blijven lange tijd zichtbaar in het nieuwe natuurgebied;
- Het middendeel van de Oude Willem laten aansluiten op het huidige landschapsbeeld van het Prinsbos.

Het huidig landbouwgebied wordt omgevormd naar een natuurgebied van het type boslandschap van bron en beek. In de Oude Willem wordt het landschapsbeeld straks bepaald door kruidenrijk grasland, delen die in de winter overstromen en lokale planten. De beplanting van erven, de singels, bomenlanen en bosjes zullen niet worden verwijderd, maar door de tijd heen geleidelijk vervagen.

Door de gekozen natuurontwikkeling zal de markante blokkavelstructuur van de landbouwontginningen uit de 19e en 20e eeuw verdwijnen. Ook verliezen de boerderijen in het gebied hun functie als landbouwbedrijf. De markante boerderijen uit het project ‘Het Jongenshuis’ (sinds 2011 Boscamping Appelscha) aan de Oude Willem blijven gehandhaafd.

De Tilgrup, de oude waterscheiding tussen de provincies, en de Oude Willemsweg met de karakteristieke laanbeplanting blijven nog lange tijd zichtbaar als kenmerkende ontginningslijnen in het landschap. Het landschappelijk beeld rondom de bebouwing van de Oude Willem 14 krijgt hetzelfde beeld als de Uilenhorst in het Prinsbos. Het lijnelement van de weg blijft zichtbaar in de vorm en de bomenrij, in overeenstemming met de conclusies van het cultuurhistorisch onderzoek naar de Oude Willem.

Maatregel	Afmeting	Beheer en onderhoud	Aanduiding op kaart
Een slenkachtige laagte realiseren, greppels dempen en de watervoerende functie van de Tilgrup opheffen, zodat een natuurlijke afwatering ontstaat door laagste delen van de Oude Willem. *	Zie 4.2. (water)	Beheer Waterschap Eigendom en onderhoud terreinbeheerder	Aan te leggen slenkachtige laagte en opheffen watervoerende functie Tilgrup
Een meer geleidelijke overgangen realiseren van bos naar open gebied in de Oude Willem.	Zie 4.4. (natuur)	Terreinbeheerder	Zoekgebied plaggen
Bosaanleg volgens de toekomstige definitieve inrichtingsschets.	Zie 4.4. (natuur)	Terreinbeheerder	Zoekgebied bosaanplant
De Tilgrup plaatselijk plaatselijk dempen, afdammen of verondiepen op zo'n manier dat deze als lijnelement zichtbaar blijft met indien mogelijk hergebruik van de oude stuw bij de Houtvester Jansenlaan.	Zie 4.4. (natuur)	Waterschap, terreinbeheerder	Opheffen watervoerende functie Tilgrup
Gebouwen Oude Willem 13 en 14 slopen of verruïneren. Nader onderzoek of een gebouw gebruikt kan worden als een vleermuizenverblijfplaats.		Terreinbeheerder	Te slopen of verruïneren gebouw
Erfbeplanting		Particulier	Nader te bepalen

Figuur 10: Maatregelen voor landschap, cultuurhistorie en archeologie

* de slenkachtige laagte is op kaart als een indicatief tracé aangegeven. Tijdens de uitvoering van het plan kan hiervan afgeweken worden.

4.6. Woon-, werk- en leefomgeving

De volgende doelstellingen voor de woon-, werk- en leefomgeving in de Oude Willem zijn afgeleid uit het beleid van provincies, gemeenten, waterschappen, overlegorgaan Drents-Friese Wold en de terreinbeheerder:

- In stand houden van voldoende bereikbaarheid voor bedrijven en woningen;
- de bestaande erftoegangswegen inrichten op maximale snelheid van 60 km/uur of lager, op plaatsen zoals kruisingen met de slenkachtige laagte;
- doorgaand verkeer op de Oude Willemsweg ontmoedigen;
- optimaal ruimte geven aan regionale impuls voor de recreatie en de economie.

De landbouw verdwijnt uit de Oude Willem. Enkele voormalige boerderijen krijgen een nieuwe bestemming of worden gesloopt. De gebouwen aan de Oude Willem 13 en 14 verliezen hun functie en daarom is hier geen toegangsweg meer nodig. De Oude Willem/Oude Willemsweg wordt hier zo aangepast dat:

- De Oude Willemsweg verkeersluw wordt en gebruikt voor bestemmingsverkeer;
- het beekdalherstel zo natuurlijk mogelijk kan worden ingevuld;
- er grotere aaneengesloten begrazingsgebieden ontstaan;
- dit alles de rust in het hart van het Drents-Friese Wold vergroot.

Het zuidwestelijk deel van de Oude Willemsweg blijft belangrijk voor de bereikbaarheid van aanliggende woningen en bedrijven. Langs de noordzijde van deze weg blijft een sloot op het huidige peil, zodat ondergrond van de weg voldoende droog blijft. Het noordoostelijk deel van de Oude Willemsweg, vanaf het fietspad aan de Houtvester Jansenlaan tot

aan de Noordelijke Bosweg, wordt minder belangrijk voor de bereikbaarheid van woningen en bedrijven, omdat in het inrichtingsplan wordt voorgesteld deze bebouwing (deels) te slopen. Uit het verkeersonderzoek van september 2012 is gebleken dat de Oude Willemsweg relatief veel doorgaand verkeer trekt. Dit betreft echter verkeer dat ook gebruik zou kunnen maken van de wegen langs de buitenrand van het Drents-Friese Wold. Deze wegen zijn qua inrichting ook beter afgestemd op dit verkeer. In het inrichtingsplan wordt daarom voorgesteld om maatregelen te nemen om het doorgaande verkeer zoveel mogelijk te weren of ontmoedigen. Minder verkeer komt de natuurbeleving in het gebied ten goede. In 2013 worden er maatregelen ontworpen om het doorgaande verkeer te ontmoedigen en de snelheid van het verkeer terug te dringen. Doel is om de weg wél open te houden voor bestemmingsverkeer en voor de natuurbeleving. Daar wordt de weg dan ook op ingericht.

Muggen horen bij natte en venige natuur. De afstand waarover steekmuggen zich op eigen kracht verspreiden vanuit het natuurgebied is echter beperkt, behalve wanneer ze met de wind worden verplaatst (Verdonschot en Besse (2012): Leidraad Risicomanagement Overlast Steekmuggen en Knutten). Als er open terrein ligt tussen menselijke bebouwde omgeving en het leefgebied van steekmuggen dan blijft de overlast vaak beperkt, omdat maar weinig volwassen steekmuggen de bewoonde omgeving bereiken. De toekomstige plas-drassituaties in de Oude Willem, die ontstaan na de inrichting, kenmerken zich door wisselende waterstanden en plasvorming in natte periodes. In de zomer drogen de plassen in. Verbindende stroken van ruigtekruiden, opgaande begroeiingen of bosschages van struiken kunnen als corridors voor steekmuggen gaan functioneren tussen tijdelijke ondiepe voorjaarwatertjes en de bebouwing. Door maai-beheer wordt vegetatiegroei beperkt en daarmee wordt de kans op overlast voor de omwonenden verkleind. In de bebouwde omgeving kunnen ook tijdelijke (onvoorziene) oppervlaktewateren zoals vijvers, verstopte dakgoten en slecht afwaterende platte daken een geschikt leefmilieu bieden aan steekmuggen. Bewoners kunnen zelf maatregelen nemen om stilstaand water op en rond hun huis te voorkomen. Aan het begin van de uitvoeringsperiode zal een nulmeting naar muggen worden uitgevoerd, om zo het effect van de inrichting en het maai-beheer te kunnen monitoren.

Maatregel	Afmeting	Beheer en onderhoud	Aanduiding op kaart
Sloten aanleggen en in stand houden langs de bebouwing (op huidig waterpeil).	Zie 4.2. (water)	Gemeenten	Handhaven, verbeteren, aan te leggen afwateringssloten
Een sloot aanleggen of in stand houden langs Oude Willemsweg op huidig peil.	Zie 4.2. (water)		Handhaven, verbeteren, aan te leggen afwateringssloten (w8)
Doorgaand verkeer over de Oude Willem/ Oude Willemsweg ontmoedigen. Het ontwerp van de weg aanpassen aan bestemmingsverkeer, natuurbeleving en recreatie.	3.900 m	Gemeenten	Aan te passen weg
Door maaibeheer de vegetatiegroei beperken nabij de bebouwing. Een nulmeting naar muggen uitvoeren om het effect van inrichting en maaibeheer te monitoren.	Circa 319 ha	Terreinbeheerder	Uit te mijnen percelen

Figuur 11: Maatregelen voor woon-, werk- en leefklimaat

4.7. Recreatie

Toerisme en recreatie zijn voor het Nationaal Park Drents-Friese Wold en omgeving de belangrijkste economische pijlers geworden. Dit thema is topprioriteit voor de gemeenten Westerveld, Ooststellingwerf en Midden-Drenthe, ook met het oog op de groeiende werkgelegenheid in deze sector. Door middel van marketing kunnen de bedrijven en organisaties in dit gebied zich in toenemende mate profileren met de bijzondere gebiedskwaliteiten, zoals de indrukwekkende hoeveelheid Nationale Parken en natuurgebieden op korte afstand van elkaar met unieke waarden en een schaal die tot de verbeelding spreekt.

De volgende doelstellingen voor de recreatie zijn afgeleid uit het geactualiseerde Beheer- en Inrichtingsplan Drents-Friese Wold (2012) en de Omgevingsvisie van de Provincie Drenthe (2010):

- Versterken van de unieke wild- en wildernisbeleving in het hart van het Drents-Friese Wold;
- voldoende ontwikkelperspectief bieden voor recreatief medegebruik;
- optimaal ruimte geven aan regionale impuls op het gebied van recreatie en economie;
- ontwikkeling van natuur met een belangrijke recreatieve meerwaarde.

Het Nationaal Park Drents-Friese Wold is een belangrijk onderdeel in het toekomstige aanbod aan dagrecreatie van de gemeenten Westerveld, Ooststellingwerf en Midden-Drenthe. De kern van het Drents-Friese Wold met de Oude Willem wordt binnen het 6.000 hectare grote Nationaal Park de komende tien jaar alvast ten dele ingericht voor een bijzondere wild- en wildernisbeleving. In het 'grenzenloze' woud komt een stille kern tot ontwikkeling, met een ongerepte natuurbeleving die uniek is binnen Nederland. In deze stille kern kunnen vanuit observatieposten wilde kuddes worden bekeken; mogelijk zelfs wisenten, edelherten, damherten of wilde zwijnen.

Een belangrijke maatregel is om het Nationaal Park Drents-Friese Wold de komende tien jaar optimaal te ontsluiten voor dagrecreatie: niet meer, maar wel beter. Het Nationaal Park is op geen enkele plek afgesloten voor mensen, hooguit zijn bepaalde delen van het gebied minder goed toegankelijk.

De Oude Willem wordt ingericht als een nieuw natuurgebied. Hierdoor ontstaat een natuurlijke groene kern in het woud, een plek waar de recreant de natuur in stilte kan beleven. De Oude Willemsweg is straks ook veilig en aantrekkelijk ingericht voor recreatief gebruik. Het doorgaande autoverkeer is dan zoveel mogelijk verdwenen uit het hart van de Oude Willem. Het verkeersbeleid van het Nationaal Park rond de toegangspoorten stimuleert mensen om zoveel mogelijk op de fiets, te voet of te paard vanuit de omliggende dorpen naar deze groene kern te komen. Daarnaast wordt autoverkeer in de rustige kern van het Nationaal Park zoveel mogelijk ontmoedigd. Dit betekent dat er rond de Oude Willem geen nieuwe parkeerplaatsen worden aangelegd. Vanuit de omliggende dorpen is het een leuke dagrecreatieve trip voor fietsers en ruiters. Mensen die toch met de auto willen komen, kunnen gebruik maken van de bestaande parkeerplaatsen van recreatiebedrijven en Staatsbosbeheer. Dit biedt kansen voor de ondernemers van bestaande horecabedrijven in de buurt. De nieuwe natuur biedt lokale ondernemers mogelijkheden voor het uitvoeren van

natuurbeheer in overleg met de terreinbeheerder.

De bestaande infrastructuur in de Oude Willem wordt aangepast. Zodra de Oude Willem natter wordt, wordt het fietspad aan de Houtvester Jansenlaan ook te nat en minder geschikt voor recreatief verkeer. Daarom wordt het fietspad verlegd naar de hogere gronden bij het voormalig bedrijf aan de Oude Willem 14.

Ook de Oude Willemsweg wordt aantrekkelijker gemaakt voor de recreatie. Om het mogelijk te maken door de natuur te struinen kan plaatselijk een klaphekje worden aangelegd. Verder is het niet nodig voorzieningen aan te leggen omdat het gebied vrij toegankelijk is. Bij markante punten zoals de kruising van het fietspad met de Oude Willemsweg zullen eenvoudige voorzieningen voor wandelaars en fietsers worden aangelegd; denk aan een bankje en een infopaneel. Daarnaast wordt in het nieuwe natuurgebied een menpad aangelegd, parallel aan de Oude Willem en de noordelijke Bosweg richting Smilde. Het is beter voor de verkeersveiligheid van ruiters en menners en voor de overige weggebruikers als zij niet meer van dezelfde weg gebruik hoeven te maken.

Maatregel	Afmeting	Beheer en onderhoud	Aanduiding op kaart
De Oude Willemsweg aantrekkelijker maken voor recreatief medegebruik van wandelaars, ruiters, menners en fietsers.	Zie 4.6. (woon-, werk- en leefomgeving)	Gemeenten	Aan te passen weg
Indien nodig: klaphekjes aanleggen in het natuurgebied.	Nader te bepalen	Terreinbeheerder	Nader te bepalen
Eenvoudige voorzieningen maken voor de recreatie, zoals zitplekken en infopanelen.	Nader te bepalen	Terreinbeheerder	Nader te bepalen
Een menpad aanleggen, parallel aan Oude Willem/Bosweg.	625 m	Terreinbeheerder	Aan te leggen menpad
Het fietspad langs de Houtvester Jansenlaan wordt verlegd.	1175 m	Terreinbeheerder	Aan te leggen fietspad

Figuur 12: Maatregelen voor recreatie

5. Bestemming van gronden

5.1. Algemeen

Om de maatregelen in het ontwerp inrichtingsplan te kunnen realiseren, is grond nodig. Vrijwel alle gronden waarvan het eigendom gewenst is, zijn reeds verworven.

Uitgangspunt is dat het laatste landbouwkundige gebruik uit de Oude Willem zal verdwijnen. De bestuurscommissie heeft de opdracht om deze functieverandering in het kader van het inrichtingsplan te realiseren.

Er vindt **geen** wettelijke herverkaveling plaats (WILG - titel 3)

Er vindt **geen** algemene korting ex. art. 56 lid 1 van de WILG plaats.

5.2. Regeling eigendom, beheer en onderhoud

In het ontwerp-inrichtingsplan zijn maatregelen opgenomen om de verschillende doelen te verwezenlijken.

Een aantal van deze maatregelen is zo belangrijk dat eigendom, beheer en onderhoud bij openbare instanties ondergebracht dient te worden. Dit geldt met name voor nieuwe voorzieningen of aanpassing van bestaande voorzieningen. Als bij een bestaande openbare voorziening, bijvoorbeeld een weg of een waterloop, geen wisseling van eigendom plaatsvindt, dan verandert er niets aan de bestaande situatie van eigendom, beheer en onderhoud. Er vindt dan geen toewijzing plaats.

De slenkachtige laagte komt in beheer bij het waterschap Reest en Wieden en het Wetterskip Fryslân, conform artikel 28, sub b van de Wet Inrichting Landelijk Gebied. Het beheer en onderhoud gaan over op het tijdstip van bekendmaking van het inrichtingsplan. Of later wanneer nog verbeteringswerken worden uitgevoerd of het nieuwe voorzieningen betreft (artikel 31). Tot het tijdstip van overgaan berust het beheer bij de rechtspersoon/openbaar lichaam dat daarmee was belast voor het inrichtingsplan.

Bij verbetering van de voorzieningen berust vanaf het tijdstip waarop GS opdracht geven tot de uitvoering van die verbeteringswerken, tot het tijdstip van bekendmaken van het inrichtingsplan (of later), het beheer en onderhoud bij GS.

In de bijlage bij het plan (bijlage 2) staat een overzicht van de regeling van het eigendom, beheer en onderhoud van de nieuwe en/of aangepaste voorzieningen.

Beheer van de natuurterreinen

Gestreefd wordt naar eenheid in beheer. Staatsbosbeheer is reeds eigenaar of beheerder van een deel van de Oude Willem. In Fryslân ligt een aantal hectares voor de natuur aangekochte gronden (BBL-grond). De gronden zullen door de provincie Fryslân worden doorgeleverd aan een natuurbeheerder. De provincie heeft het voornemen dit in 2014 te regelen.

6. Organisatie en Uitvoering

6.1. Organisatie

De uitvoering van het inrichtingsplan voor de Oude Willem valt onder de verantwoordelijkheid en aansturing van de provincie Drenthe. De provincie heeft hiertoe op 11 december 2013 een bestuurscommissie ingesteld.

6.2. Uitvoering

De besluitvorming van Gedeputeerde Staten van Drenthe over het ontwerp-inrichtingsplan vindt naar verwachting in 2014 plaats. Na vaststelling van het plan worden de inrichtingsmaatregelen uitgevoerd.

6.3. Planologische aspecten en vergunningen

Voor de uitvoering van de maatregelen is het van belang dat het inrichtingsplan en het gemeentelijk planologisch beleid goed op elkaar afgestemd worden. Bij het opstarten van de voorbereiding van de uitvoering zullen de benodigde vergunningen, toestemmingen, besluiten en ontheffingen aangevraagd worden.

Op grond van de Wet Inrichting Landelijk Gebied (WILG) heeft in 2014 formeel overleg plaats gevonden met een aantal instanties over het inrichtingsplan. In deze fase hebben zij hun medewerking aan het plan toegezegd voor inhoud, planning, financiën en benodigde procedures.

Zodra er voor de uitvoering van het inrichtingsplan in de toekomst een nieuwe planologische basis noodzakelijk is, dan zal dit opnieuw wederzijds afgestemd worden, tegen de achtergrond van de dan geldende – en indien nodig nieuw op te stellen – bestemmingsplannen van de betrokken gemeenten.

In het kader van het inrichtingsplan Oude Willem worden onder andere de volgende besluiten genomen door de betrokken organisaties:

- Gedeputeerde Staten (GS) van Provincie Drenthe neemt in afstemming met die van provincie Fryslân een besluit over het Inrichtingsplan Oude Willem (als bedoeld in artikel 17 Wet inrichting landelijk gebied), samen met een Categorie Besluit m.e.r. 1994 (na wijziging Besluit m.e.r. 2010): cat. D.9 (inrichtingsplan).

Het Waterschap Reest en Wieden neemt een besluit over een gedeeltelijke herziening van het waterbeheerplan (als bedoeld in artikel 4.6 Waterwet, Projectplan/watervergunning als bedoeld in artikel 5.2 Waterwet). Wetterskip Fryslân neemt een peilbesluit als bedoeld in artikel 5.4 Waterwet.

Voor de bestemmingsplannen van de gemeenten Westerveld en Ooststellingwerf geldt het volgende:

- Bestemmingsplan buitengebied Westerveld
Dit bestemmingsplan is vastgesteld in juli 2012. De gronden in de Oude Willem zijn hierin bestemd als 'Agrarisch-2'. Deze bestemming kan worden gewijzigd door burgemeester en wethouders. Hiervoor is van belang: artikel 72, sub i. Burgemeester en Wethouders kunnen de agrarische bestemming wijzigen in 'Bos-1' en/of 'Natuur' mits voldaan wordt aan een aantal bepalingen.

De belangrijkste zijn:

- Niet eerder toepassen dan nadat de gronden daadwerkelijk voor natuurontwikkeling zijn aangewezen;
- Wijziging wordt uitsluitend toegepast op basis van een inrichtingsplan dat in elk geval inzicht geeft in de bodemingrepen, gevolgen voor de waterhuishouding en toekomstig landschapsbeeld;
- Wanneer er een planschadeovereenkomst is gesloten.

- Bestemmingsplan Buitengebied 2006 Ooststellingwerf

Dit bestemmingsplan is in 2006 vastgesteld. De landbouwgronden in de Oude Willem die reeds voor de EHS verworven zijn, hebben in dit plan een natuurbestemming gekregen. De overige landbouwpercelen hebben een agrarische bestemming.

- Bestemmingsplan Buitengebied, correctieve en partiële herziening 2009, Ooststellingwerf:

In dit plan is opgenomen dat de agrarische bestemming van gronden kan worden omgezet naar een natuurbestemming, indien deze gronden zijn verworven door een natuurbeherende instantie.

Tussen de gemeente en de provincie is afgesproken dat deze bestemmingswijziging integraal meegenomen wordt als

het bestemmingsplan buitengebied binnenkort wordt geactualiseerd. Volgens de planning kan het geactualiseerde plan in 2016 worden vastgesteld. Tot het zover is, kan de herinrichting van agrarisch naar natuur (ook zonder omgevingsvergunning) plaatsvinden binnen de huidige agrarische bestemming.

Voor de inrichting van nieuwe natuurgebieden en de aanleg van recreatieve voorzieningen zoals nieuwe wandel- of fietspaden of een uitkijkpunt, is een omgevingsvergunning nodig, maar geen bestemmingsplanwijziging. De aanvraag wordt getoetst aan het landschapsbeleidsplan. Er mag ook geen schade worden toegebracht aan flora en fauna.

Bij de ontheffingsaanvraag van de flora en faunawet en de natuurtoets zal het ministerie van Economische Zaken een besluit nemen.

Beide provincies zullen nog aanvullende besluiten nemen bij een archeologisch onderzoek, vergunning natuurbeschermingswet, onderzoek bodemverontreiniging en ontgrondingsvergunning.

De plannen uit het Natura 2000 beheerplan Drents-Friese Wold zijn wel van belang voor de Oude Willem, maar volgen een eigen vaststellingsprocedure.

7. Kosten en financiering

7.1. Kostenraming

Voor de maatregelen in het inrichtingsplan is een kostenraming gemaakt.

De raming is gebaseerd op prijspeil 1 januari 2014. Naast de kosten voor de inrichting zijn in de raming ook kosten opgenomen voor het verleggen van nutsleidingen, schadevergoedingen, risico, prijsstijgingen en onvoorziene kosten.

Begroting ontwerp-inrichtingsplan

Alle bedragen in euro's, incl. staartkosten, inclusief BTW

Maatregelen	Inrichtingskosten in €
Recreatie	343.000
- Aanleggen voorzieningen	
- Verleggen fietspad	
Woon-, werk- en leefklimaat	719.000
- Aanpassen Oude Willem/Oude Willemsweg	
- Slopen panden en bedrijfsgebouwen	
Landschap en cultuurhistorie	169.000
- Pleksgewijze beplanting	
- Plaatsen van informatieborden	
- Erfbeplanting	
Water	1.325.000
- Aanleggen slenkachtige laagte en dempen greppels	
- Aanbrengen knijpconstructies	
- Scheidingskades maken	
- Aanpassen gemalen	
- Aanleggen duikers	
Natuur en bodem	2.319.000
- Inzaaien voor uitmijnen	
- Plaggen (max. 20 ha)	
- Rasters en veerooster	
- Monitoring uitmijnen	
- Functieverandering	
- Mitigatiekosten	
Proceskosten	59.000
Totaal	4.934.000

7.2. Financiering

Erfbeplanting is een voorziening waar eigenaren of gebruikers zelf voor kunnen kiezen.

Hiervoor geldt een subsidiepercentage en een maximum bedrag per eigenaar of gebruiker.

Deze regeling wordt nog nader uitgewerkt.

In de financieringsbijdragen van de deelnemende partijen is zoveel mogelijk uitgegaan van het relatieve belang van iedere partij. Met de hoogte van de bijdrage van de provincie Fryslân is rekening gehouden met de noodzaak voor de provincie Fryslân om een afschrijving te doen op enkele bedrijfswoningen (Oude Willem 13 en 14).

7.2.1. Cofinanciering

De instanties en partijen die binnen Oude Willem samenwerken hebben in een vroeg stadium een co-financiering afgesproken tot een bedrag van € 802.250. Deze cofinanciering had tot doel financiering van de Oude Willem als 'icoonproject' mogelijk te maken.

De volgende bijdrageverdeling is hierbij overeengekomen:

Bijdrage in de co-financiering:	
Provincie Fryslân	128.360
Provincie Drenthe	304.855
Waterschap Reest en Wieden	224.630
Wetterskip Fryslân	56.147
Gemeente Westerveld	24.068
Gemeente Ooststellingwerf	24.068
Recreatieschap Drenthe	16.045
Staatsbosbeheer	24.068
Totaal	€ 802.250

7.2.2. Aanvraag LIFE+ middelen

In juni 2013 is een LIFE+ aanvraag opgesteld om Europese gelden te benutten voor de inrichting van de Oude Willem en voor inrichtingsmaatregelen in het kader van Natura2000 in het Drents-Friese Wold. Voor de Oude Willem zijn de inrichtingsmaatregelen op het gebied van water en natuur en de functieverandering ingediend voor subsidiëring. De Life-subsidie is in juni 2014 toegekend.

De subsidie voor de inrichtingskosten en de functieverandering tezamen bedraagt ca. € 1.542.000.

7.2.3. Icoongelden Provincies

Provincie Drenthe en de provincie Fryslân hebben financiële middelen vastgelegd uit de zogenaamde 'icoongelden' die in 2013 beschikbaar zijn gesteld. Deze middelen worden aanvullend ingezet naast de cofinanciering en de subsidie vanuit LIFE+.

De provincie Fryslân draagt € 790.000 bij in de inrichtingskosten.

De provincie Drenthe draagt € 1.800.000 bij in de inrichtingskosten en de functieverandering.

7.2.4. Samenvatting financiering

In de tabel is de financiering samengevat (alle bedragen in €)

	Bijdrage inrichting	Bijdrage inrichting en functieverandering	Bijdrage totaal
Life+		1.542.000	1.542.000
Provincie Fryslân	128.360 + 790.000		918.360
Provincie Drenthe	304.855	1.800.000	2.104.855
Waterschap Reest en Wieden	224.630		224.630
Wetterskip Fryslân	56.147		56.147
Gemeente Westerveld	24.068		24.068
Gemeente Ooststellingwerf	24.068		24.068
Recreatieschap Drenthe	16.045		16.045
Staatsbosbeheer	24.068		24.068
Totaal	1.592.250	3.342.000	4.934.241

Indien de kosten lager uitvallen dan de begroting delen alle partijen mee naar rato van hun aandeel in de financiering.

7.3. Bestuurlijk en financieel akkoord

Door in te stemmen met het inrichtingsplan, verklaren de betrokken partijen en instanties dat zij akkoord gaan met het inrichtingsplan.

8. Communicatie, procedure en vervolgstappen

8.1 Stappen in het proces

In onderstaand schema ziet u de volgende processtappen:

Tijdspad	Mijlpaal
December 2013	Reactienota Ruimtelijk Ontwerp is door de stuurgroep vastgesteld.
December 2013	Overdracht concept-ontwerpinrichtingsplan aan de in december 2013 ingestelde Bestuurscommissie Oude Willem.
Mei/juni 2014	Vaststelling ontwerpinrichtingsplan en voorleggen aan GS van Drenthe Tevens vooraanmelding commissie milieueffectrapportage.
Augustus 2014	Formele tervisielegging ontwerpinrichtingsplan + milieu-effectrapport door GS van Drenthe.
December 2014	Besluitvorming GS Drenthe over binnengekomen zienswijzen. Vaststelling inrichtingsplan en de samenvatting en beantwoording zienswijzen op hoofdlijnen. Besluit cie MER op milieueffectrapportage

Figuur 13: Planning

8.2 Communicatie

Tegelijkertijd met de tervisielegging van het ontwerpinrichtingsplan lagen ook de waterplannen van het waterschap Reest en Wieden en Wetterskip Fryslân ter visie. De bestuurscommissie Oude Willem heeft een informatiebijeenkomst georganiseerd waarin ook de waterplannen zijn toegelicht. De volgende communicatieactiviteiten worden rondom het vaststellen van het inrichtingsplan georganiseerd:

Inrichtingsplan:

- Na vaststelling van het inrichtingsplan door Gedeputeerde Staten van Drenthe wordt dit ter visie gelegd gedurende een periode van zes weken. Via lokale media wordt dit bekend gemaakt.
- Alle zienswijzen zijn verzameld in een samenvatting van de zienswijzen. De zienswijzen op het inrichtingsplan en het milieueffectrapport zijn voorzien van het antwoord van Gedeputeerde Staten van Drenthe, in afstemming met de provincie Fryslân. Indieners van een zienswijze ontvangen een brief met antwoord op hun zienswijzen op door hen aangegeven correspondentieadres. In deze brief worden ook de beroepsmogelijkheden toegelicht.
- De waterschappen hebben hun eigen besluitprocedure op de zienswijzen aangaande het watergebiedsplan en het peilbesluit. De procedure hiervan zal volgens een apart persbericht via de lokale media bekend worden gemaakt. Meer informatie over deze procedure kunt u t.z.t. zien op de websites van de waterschappen: www.reestenwieden.nl en www.wetterskipfryslan.nl. Het peilbesluit dat betrekking heeft op beheersgebied van Wetterskip Fryslân zal worden gepubliceerd op www.overheid.nl.

Algemene informatie en berichtgeving over gebiedsontwikkeling Oude Willem worden bekend gemaakt via website van het Nationaal Park Drents-Friese Wold (www.np-drentsfriesewold.nl).

8.3 Overleg bij opstellen en uitvoeren inrichtingsplan

Bij het opstellen van het ontwerpinrichtingsplan is zowel ambtelijk als bestuurlijk overleg gevoerd met de provincie Drenthe, de provincie Fryslân, het Wetterskip Fryslân, het Waterschap Reest en Wieden, de gemeenten Ooststellingwerf en Westerveld en het Staatsbosbeheer.

De uitvoering van het inrichtingsplan neemt volgens de huidige planning circa vier jaar in beslag.

Aekingerbroek

Aekingerveld

't Drentse Broek

Legenda

Projectgrens

Water

- Aan te leggen duiker/voorde
- Handhaven /aanpassen gemaal
- Aan te leggen/passen knijpstuw
- Aan te leggen onderleider/duiker
- Richting afwatering
- Handhaven, verbeteren, aan te leggen afwateringssloot
- Opheffen watervoerende functie Tilgrup
- Aan te leggen slenkachtige laagte (indicatief)

Kades

- Aan te leggen kade / grondwal (Hoogte nog nader te onderzoeken)
- Te handhaven kade verlagen

Natuur

- Zoekgebied plaggen
- Zoekgebied bos aanleg
- Functieverandering landbouw - natuur

Bodem

- Uit te mijnen percelen
- Maximal;e vorm (240,06 ha)
- Lichte vorm (76,18 ha)

Recreatie

- Aan te leggen menpad
- Aan te leggen fietspad (Financiering inrichtingsplan Oude Willem)
- Aan te leggen fietspad (Financiering derden)

Overige maatregelen

- Aan te passen weg
- Te slopen/verruineren gebouw

Dienst Landelijk Gebied werkt vandaag aan het landschap van morgen

Dienst Landelijk Gebied
Ministerie van Economische Zaken

Oude Willem

1 december 2014

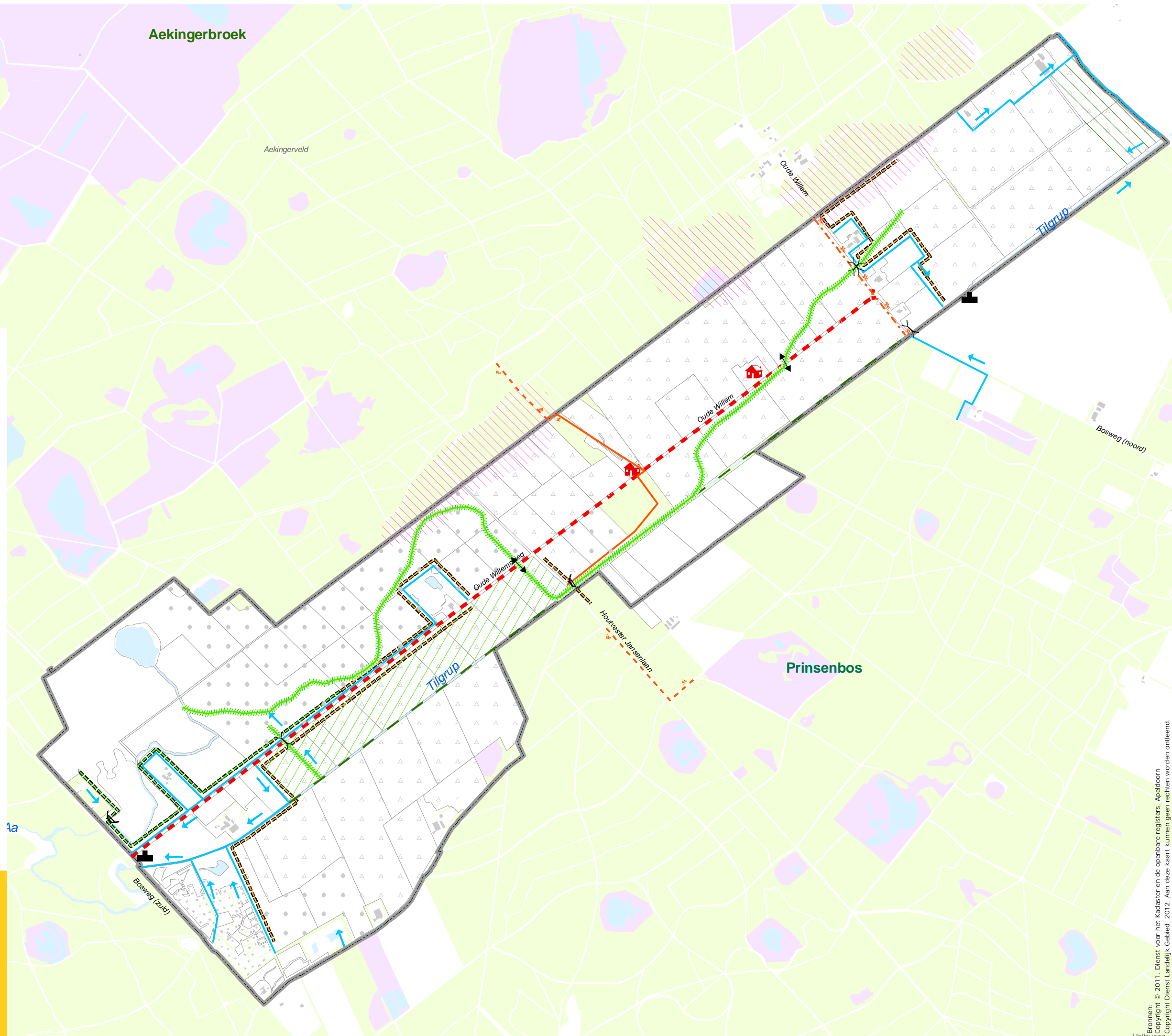
Inrichtingsplan

0 0,6km

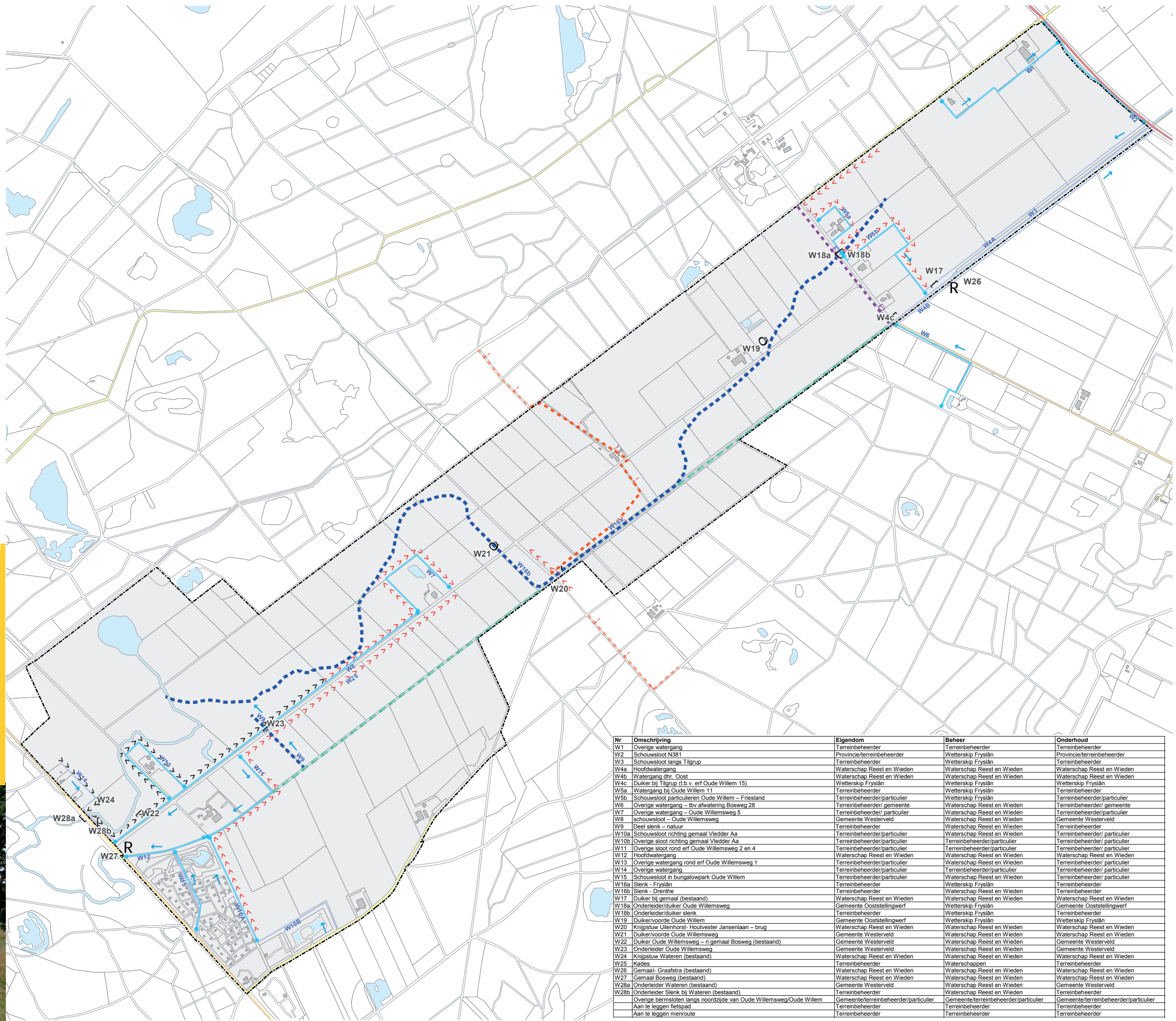
A3 - schaal 1: 15.000

20140507AR0259

Bronnen: © 2011. Dienst voor het Kadaster en de openbare registers. Apeldoorn
 Copyright Dienst Landelijk Gebied 2012. Aan deze kaart kunnen geen rechten worden ontleend.
 Copyright Dienst Landelijk Gebied 2012. Aan deze kaart kunnen geen rechten worden ontleend.
 Holleeven

Bijlage 2 Eigendom, beheer en onderhoud

- Algemeen**
- ⬜ Blokgrans
- Water**
- ⊖ Duiker/voorde
 - ⌈ Duiker/onderleider
 - R Handhaven /aanpassen gemaal
 - ⊓ Knijpstuw
 - ➔ Richting afwatering
- Recreatie**
- ➔ Aan te leggen menroute
 - ➔ Nieuwe fietsroute (Gefinancierd door derden)
 - ➔ Nieuwe fietsroute (Gefinancierd door inrichtingsplan Oude Willem)
 - ➔ Handhaven, verbeteren, aan te leggen afwateringssloot
 - ➔ Opheffen watervoerende functie Tilgrup
 - ➔ Bestaande afwateringssloot
 - ➔ Aan te leggen slenkachtige laagte (indicatief)
 - ➔ Aan te leggen kade / grondwal
 - ➔ Te handhaven kade verlagen

Dienst Landelijk Gebied werkt vandaag aan het landschap van morgen

Bronnen:
Copyright © 2011. Dienst voor het Kadaster en de openbare registers, Apeldoorn
Copyright Dienst Landelijk Gebied 2012. Aan deze kaart kunnen geen rechten worden ontleend.

Dienst Landelijk Gebied
Ministerie van Economische Zaken

Oude Willem

Eigendom, beheer en onderhoud

Basis: Topografie 2013

13 november 2014

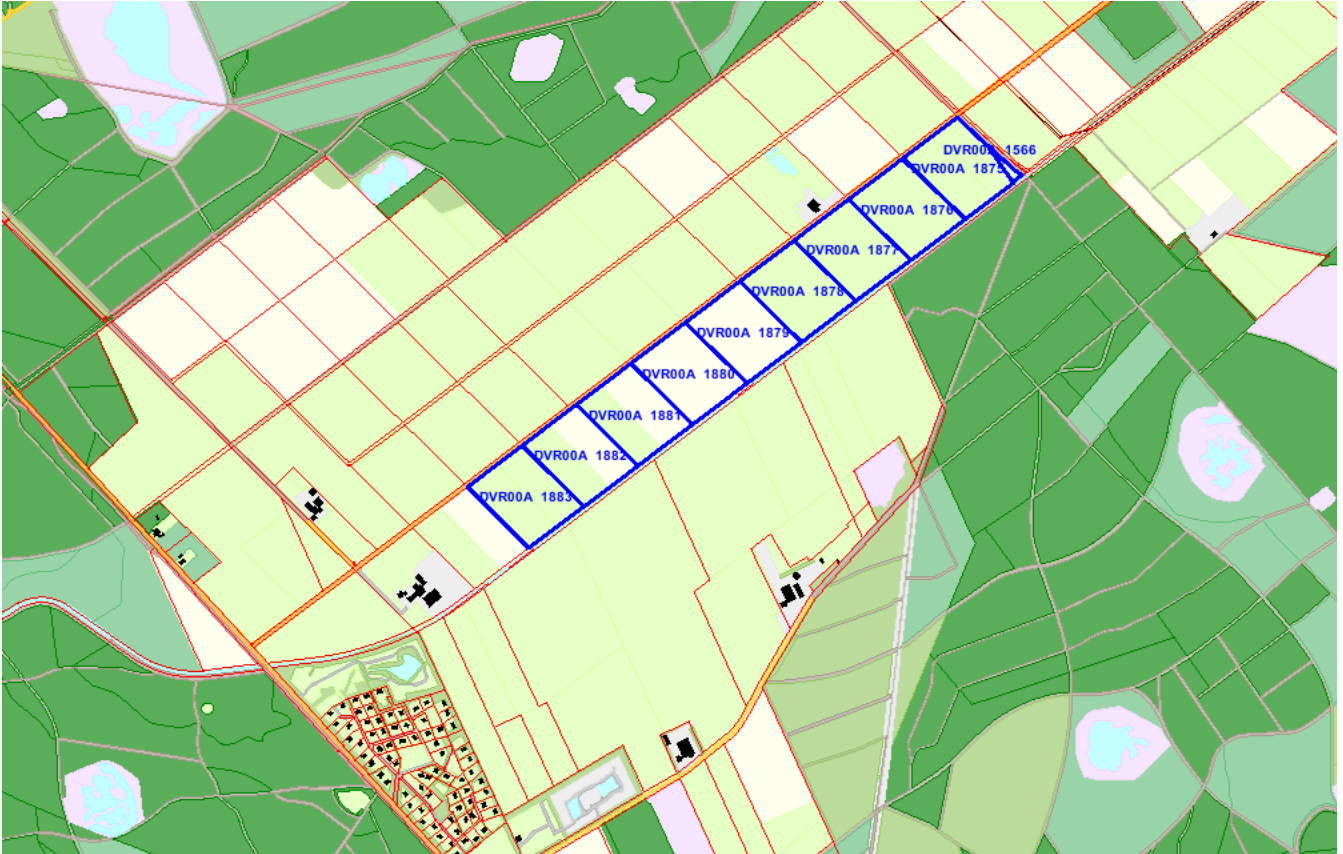
A1 - schaal 1: 7.501

20131022AK0739 In opdracht van DLG

Nr	Omschrijving	Eigendom	Beheer	Onderhoud
W1	Overige watergang	Terreinbeheerder	Terreinbeheerder	Terreinbeheerder
W2	Schouwslot N381	Provincie/terreinbeheerder	Waterskip Fryslân	Provincie/terreinbeheerder
W3	Schouwslot langs Tilgrup	Terreinbeheerder	Waterskip Fryslân	Terreinbeheerder
W4	Hoofdwaterring	Waterschap Reest en Wieden	Waterschap Reest en Wieden	Waterschap Reest en Wieden
W4b	Watergang dhr. Oost	Waterschap Reest en Wieden	Waterschap Reest en Wieden	Waterschap Reest en Wieden
W4c	Duiker bij Tilgrup (t.b.v. erf Oude Willem 15)	Waterskip Fryslân	Waterskip Fryslân	Waterskip Fryslân
W5a	Watergang bij Oude Willem 11	Terreinbeheerder	Waterskip Fryslân	Terreinbeheerder
W5b	Schouwslot particulieren Oude Willem - Friesland	Terreinbeheerder/particulier	Waterskip Fryslân	Terreinbeheerder/particulier
W6	Overige watergang - tbv afwatering Bosweg 28	Terreinbeheerder/ gemeente	Waterschap Reest en Wieden	Terreinbeheerder/ gemeente
W7	Overige watergang - Oude Willemweg 5	Terreinbeheerder/ particulier	Waterschap Reest en Wieden	Terreinbeheerder/ particulier
W8	Schouwslot - Oude Willemweg	Gemeente Westerveld	Waterschap Reest en Wieden	Gemeente Westerveld
W9	Deel slenk - natuur	Terreinbeheerder	Waterschap Reest en Wieden	Terreinbeheerder
W10a	Schouwslot richting gemaal Vledder Aa	Terreinbeheerder/particulier	Waterschap Reest en Wieden	Terreinbeheerder/ particulier
W10b	Overige sloot richting gemaal Vledder Aa	Terreinbeheerder/particulier	Terreinbeheerder/particulier	Terreinbeheerder/ particulier
W11	Overige sloot rond erf Oude Willemweg 2 en 4	Terreinbeheerder/particulier	Terreinbeheerder/particulier	Terreinbeheerder/ particulier
W12	Hoofdwaterring	Waterschap Reest en Wieden	Waterschap Reest en Wieden	Waterschap Reest en Wieden
W13	Overige watergang rond erf Oude Willemweg 1	Terreinbeheerder/particulier	Waterschap Reest en Wieden	Terreinbeheerder/ particulier
W14	Overige watergang	Terreinbeheerder/particulier	Terreinbeheerder/particulier	Terreinbeheerder/ particulier
W15	Schouwslot in bungalowpark Oude Willem	Terreinbeheerder/particulier	Waterschap Reest en Wieden	Terreinbeheerder/ particulier
W16a	Slenk - Fryslân	Terreinbeheerder	Waterskip Fryslân	Terreinbeheerder
W16b	Slenk - Drenthe	Terreinbeheerder	Waterschap Reest en Wieden	Terreinbeheerder
W17	Duiker bij gemaal (bestaand)	Waterschap Reest en Wieden	Waterschap Reest en Wieden	Waterschap Reest en Wieden
W18a	Onderleider/duiker Oude Willemweg	Gemeente Ooststellingwerf	Waterskip Fryslân	Gemeente Ooststellingwerf
W18b	Onderleider/duiker slenk	Terreinbeheerder	Waterskip Fryslân	Terreinbeheerder
W19	Duiker/voorde Oude Willem	Gemeente Ooststellingwerf	Waterskip Fryslân	Waterskip Fryslân
W20	Duiker/voorde Bosweg (bestaand)	Waterschap Reest en Wieden	Waterschap Reest en Wieden	Waterschap Reest en Wieden
W21	Duiker/voorde Oude Willemweg	Gemeente Westerveld	Waterschap Reest en Wieden	Waterschap Reest en Wieden
W22	Duiker Oude Willemweg - ri gemaal Bosweg (bestaand)	Gemeente Westerveld	Waterschap Reest en Wieden	Gemeente Westerveld
W23	Onderleider Oude Willemweg	Gemeente Westerveld	Waterschap Reest en Wieden	Gemeente Westerveld
W24	Knijpstuw Wateren (bestaand)	Waterschap Reest en Wieden	Waterschap Reest en Wieden	Waterschap Reest en Wieden
W25	Kades	Terreinbeheerder	Waterschappen	Terreinbeheerder
W26	Gemaal- Graafstra (bestaand)	Waterschap Reest en Wieden	Waterschap Reest en Wieden	Waterschap Reest en Wieden
W27	Onderleider Wateren (bestaand)	Waterschap Reest en Wieden	Waterschap Reest en Wieden	Waterschap Reest en Wieden
W28a	Onderleider Wateren (bestaand)	Gemeente Westerveld	Waterschap Reest en Wieden	Gemeente Westerveld
W28b	Onderleider Slenk bij Wateren (bestaand)	Terreinbeheerder	Waterschap Reest en Wieden	Terreinbeheerder
	Overige bermlopen langs noordzijde van Oude Willemweg/Oude Willem	Gemeente/terreinbeheerder/particulier	Gemeente/terreinbeheerder/particulier	Gemeente/terreinbeheerder/particulier
	Aan te leggen fietspad	Terreinbeheerder	Terreinbeheerder	Terreinbeheerder
	Aan te leggen menroute	Terreinbeheerder	Terreinbeheerder	Terreinbeheerder

Bijlage 3 - Kaart met perceelnummers waarop functieverandering van landbouw naar natuur van toepassing is

Onderdeel van Europees LIFE+ project "Going up a level" meer water voor natte natuurdoelen in Drents Friese Wold en Leggelderveld

LIFE13 NAT/NL/000162